

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и
качеството на произведените стоки (продукти)”

ДОКЛАД

**ЗА ПРОВЕДЕНИ АНКЕТНИ ПРОУЧВАНИЯ
СРЕД ПОТРЕБИТЕЛИ И ПРОИЗВОДИТЕЛИ, ОТНОСНО
ПРОСЛЕДЯВАНЕТО И КАЧЕСТВОТО НА ХРАНИТЕ**

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и
качеството на произведените стоки (продукти)”

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	03
2. Профил на потребителите, участвали в допитването	05
3. Профил на производителите, участвали в допитването	07
4. Нагласи и очаквания на потребителите за проследяемостта на произхода и качеството на храните	10
5. Нагласи и очаквания сред производители относно проследяемостта на произхода и качеството на храните	22
6. Общи изводи	35

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

Въведение

За изпълнение целите на проект „Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“, финансиран по подмярка 16.1. „Подкрепа за формиране и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ по мярка 16 „Сътрудничество“ от Програма за развитие на селските райони под договор #BG06RDNP001-16.001-0041 екипът на проекта проведе проучване за нагласите на земеделските стопани и крайните потребители за използване на блокчейн технологията, акцентирайки на възможността да се проследяват и гарантират произхода и качеството на произведените стоки.

Целта на проучването е да подготви база за внедряване на децентрализирана система за проследяемост на храните, която да предостави на крайните потребители на плодове и зеленчуци прозрачна и надеждна информация за качеството на храната, нейния произход, обработка, опаковане, складиране, съхранение и транспорт.

Очакваните ползи за двете страни на хранителната верига са много, като в обхвата на проучването попадат първични производители и крайни потребители.

Очакванията са, че с внедряването на децентрализирана система за проследяване на произхода и качеството на продукцията, ще се повиши доверието на крайните потребители в производителите и ще се увеличи принадлежната стойност за произвежданите стоки. В интерес на крайните потребители се очаква децентрализираната система да подsigури правото на информиран избор на продукти, за които потребителят да получава достоверна информация за произхода и качеството на произведените стоки, гарантирана срещу всякаква възможност от подмяна.

Анкетното проучването се базира на проведено изследване относно действащото законодателство, съществуващите практики и системи за контрол, както и наличните технологичните възможности. Допитването търси да проучи нагласите и очакванията на крайните потребители и производителите относно внедряването на допълнителни възможности за проследяемост на произхода и качеството на храните.

Изготвеният доклад за видимостта по веригите за доставка на храни и прилагането на блокчейн за повишаване надеждността при проследяването на храните, представя обстоятелствен преглед на съществуващите регулаторни

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

рамки както в България, така и в ЕС, като представя и някои правни условия в трети страни.

От тях може да се заключи еднозначно, че нормативната уредба относно безопасността на храните е изключително подробна, обхваща всички възможни процеси и подробности по производството, обработката, опаковането, транспортирането, съхранението и разпространението на храни и хранителни продукти. Регламентирани са в детайли всички особености около първичното производство на храни, като всички регламенти се базират на задълбочени научни изследвания и научни доказателства, а целта е отговорно съхранение на здравето на хората и въвеждане и контрол на безкомпромисни условия, целящи да осигурят на потребителите максимално безопасни храни и фуражи.

В законодателната рамки и процедурите за контрол са въведени достатъчно изисквания, измерими критерии и ясни допуски по всички елементи за проверка и степенуване на качеството, както и за окачествяване на хранителните стоки и тяхната безопасност. Заложени са достатъчно изискванията относно:

- Етикет на български език,
- Обозначения за действителното естество на храната,
- Обозначения за проведената обработка на храната,
- Обозначения за наличието на алергени,
- Обозначенията за вложените съставки,
- Обозначенията за годност и крайна дата на употреба,
- Обозначенията за нетното количество на храната,
- Обозначения за партидата на производство, към която конкретната храна се причислява,
- Обозначения за препоръчителни условия на съхранение,
- Обозначение за оператора, отговорен за качеството на храната,

и много други. Специално за храни, които не са обект на настоящото проучване като риба, млечни продукти, месо и месни продукти, преработени хранителни суровини и напитки има редица допълнителни изисквания за означения и показатели. Хранителни стойност и други детайли относно полезността на храните са също сред задължителните реквизити на информация, която следва да се представя на крайния потребител. Създадени са достатъчно модели за информираност на клиентите относно важните за тях параметри и очакваното въздействие от консумацията на конкретните хранителните продукти.

Всички изисквания относно допуските и нужните измерими детайли за състава и характеристиките на храните са ясно формулирани. На лице е система за контрол. Определени са отговорните органи за контрол, както и протоколите за провеждане на контролни мероприятия. Проверките са планове, кампанийни, тематични, извънредни и по сигнали и жалби.

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

В изводна форма може да се заключи, че е налице цялостна система за регулиране на храните, в която отсъства единствено достатъчно сигурност за честотата на проверките и гаранции за надеждност на декларираната информацията за всяка отделна партида или още повече за всеки конкретен хранителен артикул.

В резултат на всичко изложено по-горе, целта на проучването е да отчете нагласите на крайни потребители и производители за достоверността на съществуващата система за проследяемост, контрол на качеството и безопасност на храните.

Въпросите целят да проучат очаквания ефект от прилагането на децентрализирана система за проследяемост и защита чрез блокчейн технология. За постигане на тези цели, въпросите са насочени предимно към крайни потребители и производители, но има и такива, които касаят други участници в хранителните вериги. Анкетата е конструирана така, че някои от въпросите да се повтарят по своя смисъл, което да осигури максимална обективност на отговорите, но и да даде необходимата достоверност на данните за оценката на крайния потребител към проблемите на съществуващата система за проследяемост и контрол на качеството на храните.

За защита на интереса на производителя, проучването цели да набере информация относно нагласата и разбирането на производителите, какво те считат за нужно и полезно да демонстрират на крайния потребител, в допълнение от всички функциониращо в настоящия момент, което би им помогнало да завоюват по-голямо доверие сред потребителите, а с това и по-широк пазарен дял.

Профил на потребителите, участвали в допитването

За целите на настоящото анкетно проучване е изготвена нарочна анкета съдържаща 19 (деветнадесет) въпроса, в която има и поле за допълнителни коментари в свободен текст. От списъка на въпросите, 3 (три) дават възможност за повече от един избран отговор, а 6 (шест) дават възможност за допълнителни бележки и коментари. Останалите въпроси дават избор в скала за оценка на степента между 0 и 5, където 0 е „никак“, а 5 – „напълно“.

Поради ограниченията за лични срещи в извънредна епидемиологична обстановка, допитването е направено само чрез социалните мрежи на анонимен принцип. В анкетното допитване не е предвидено идентифициране на анкетираните, освен тяхната категоризация по възраст и потребителски предпочитания.

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

Проучването е проведено за период от 21 (двадесет и един) дни, за времето на което участие са взели 131 (сто тридесет и един) потребители.

От анкетираните 131 крайни потребителя 126 са декларирали своята възраст, а 5 са пропуснали да отговорят на този въпрос. Едва 11% от попълнените анкетата са под 30 години, а основния процент на участниците са в активна възраст между 30 и 64 годни (общо 84% от всички анкетирани). Участвали са и 5% потребители над 65 години.

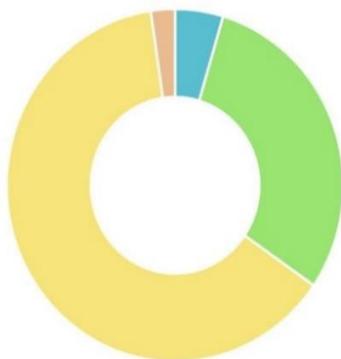
Ако се приеме, че самото участие в такова допитване е изразяване на активна позиция с очакване за положителна промяна, изводът е, че е налице загриженост по темата за прозрачността и проследяемостта на произхода и качеството на храните сред потребители от всички възрасти, но анкетираните между над 30 и под 65 годишна възраст са най-заинтересовани от темата на запитването.

1 Вашата възраст

Отново с цел да се дефинира чувствителността сред потребителите по критерии за категоризация е включен и въпрос №3:

3 Брой на потребители/членове на домакинство, за които купувате продукти

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

На този въпрос е пропуснал да даде отговор само един от всички анкетираните потребители, което би следвало, че резултатът от получените отговори има съществена представителност. Според получените отговори, над 60% от участниците са декларирали отговорност към домакинства от между 3 и 5 членове, в позицията си относно избор на храни според тяхната безопасност и качество. 30% избират храни за домакинства от двама души, като процентите на едночленни и многочленни семейства (над 6 човека) са значително по-малко.

Изводът от този въпрос подчертава дълбочината на проникване на темата за информираността и загрижеността относно безопасността на храните. Може да се тълкува, че поне в 93 % от домакинствата съществува колективна нагласа за селективност при избора на храни и хранителни продукти.

Профил на производителите, участвали в допитването

За целите на настоящото анкетно допитване, преработвачите на първична продукция се третират като крайни потребители, а в групата на производители са приема да се включват единствено производители на първична продукция като фермерите, занимаващи се с парниково и конвенционално земеделие, както и аграрни производители с трайни насаждения.

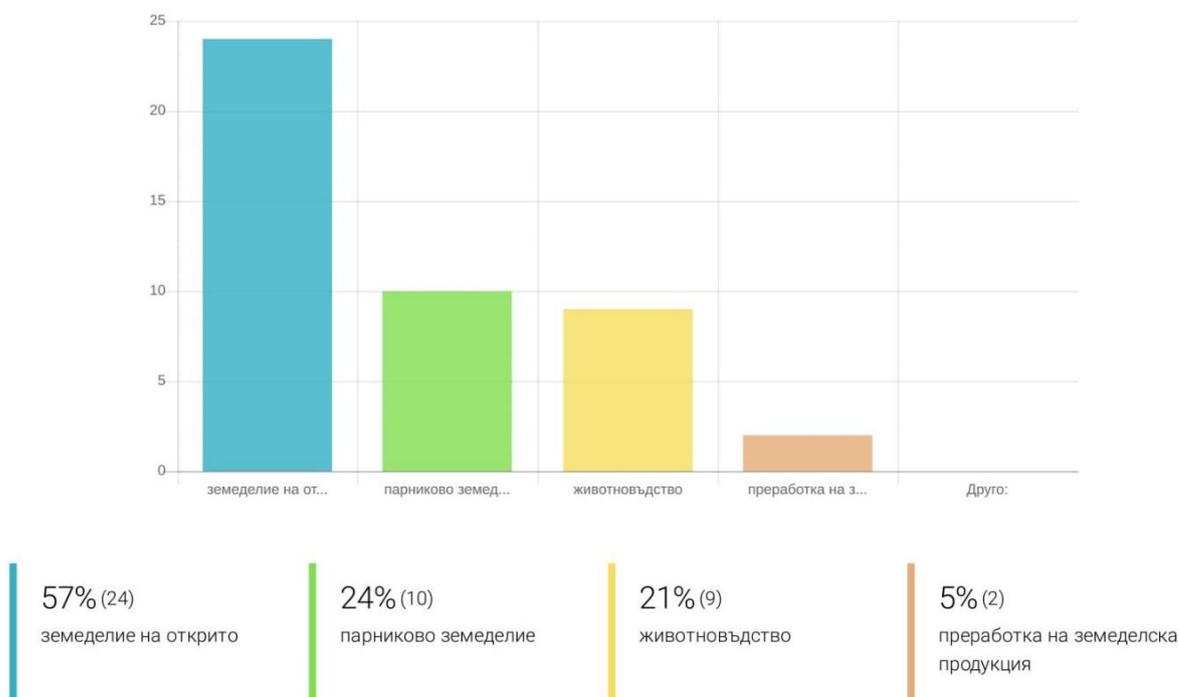
За анкетното проучване сред производителите е изготвена нарочна анкета съдържаща 24 (двадесет и четири) въпроса, в която има и поле за допълнителни коментари в свободен текст. От списъка на въпросите, 3 (три) дават възможност за повече от един избран отговор, а 4 (четири) дават възможност за допълнителни бележки и коментари. Останалите въпроси дават избор в скала за оценка на степента между 0 и 5, където 0 е „никак“, а 5 – „напълно“.

Поради ограниченията за лични срещи в извънредна епидемиологична обстановка, допитването е изпълнено онлайн, чрез разпращане на интернет линк до членове на браншови организации от фермери, през техните централи. Участието на аграрните производители е на анонимен принцип. В анкетното допитване не е предвидено идентифициране, освен категоризация по профил на аграрната дейност и години опит в сектора. Въпросът за броя на служителите на анкетираните има за цел да определи мащаба им. Целта е да се търси представителност както сред по-малки фермери, така и сред по-големи производители.

Проучването е проведено за период от 21 (двайсет и един) дни, за времето на което участие са взели 42 (четиридесет и двама) производители.

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

1 Вид на агробизнеса, който управлявате

Видимо сред анкетираните производители най-активно участие, с 57% са взели аграрни производители на земеделски производители на открито, което включва както зеленчукопроизводство, така и отглеждане на трайни насаждения. 24% са анкетираните парникови фермери, 21% животновъди и 5% са припознали себе си като производители, които преработват земеделска продукция, като общото превишение на 100% е допустимо от възможността за подаване на повече от един отговор.

Имайки предвид, че активността на участниците е пропорционална на тяхната заинтересованост за подобрения в съществуващата система, обосновано може да се заключи, че производителите споделят потребността от въвеждане на повече прозрачност в хранителните вериги.

От гледна точка на размера на производителите, сериозно доминират малките фермери с до 10 служители – цели 80%, която категорично може да се тълкува също като знак за осъзната потребност за недооценени достойнства и потребност за по-добра представителност пред крайния производител с качество и показатели за безопасност и сигурност на продукцията. Макар и с малък процент и численост от едва един анкетиран, участие имат и ферми от съществен мащаб – над 50 служители. Това може само да покаже, че и сред големите производители има интерес да се подобрява системата за

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

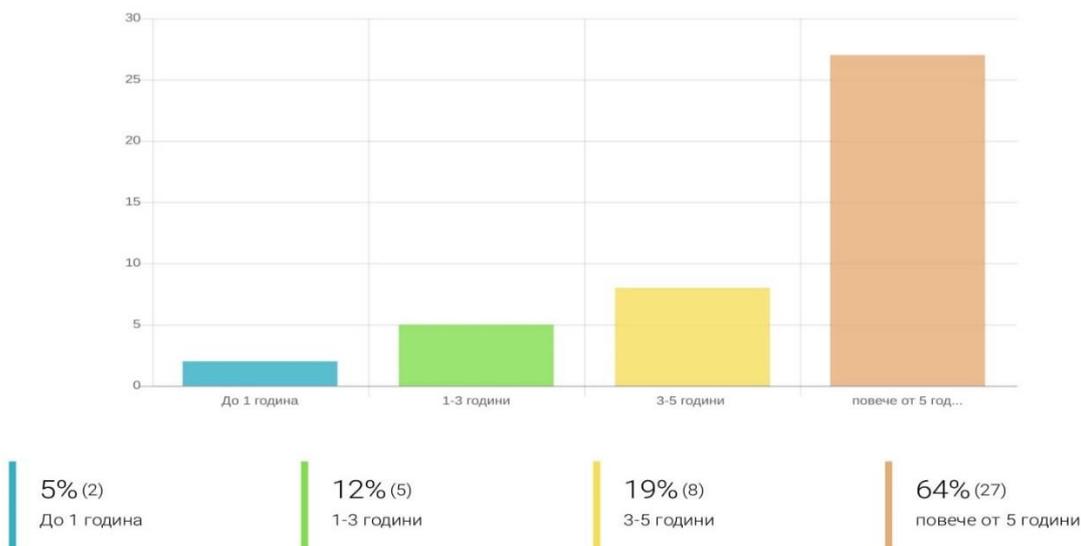
прозрачност, за проследяемост на храните и по-широка експозиция на качеството на производство пред крайния потребител.

2 Брой на Вашите работници/ служители

Въпросът за професионалния стаж на анкетираните е друга атестация за тяхната чувствителност относно статуквото и перспективите по отношение на връзката между краен потребител и производител, премерена през оценка за качеството и информираност за качеството и произхода на храните. Ако се тълкува, че градивното увеличение на процентите участници в различните възрастови категории на фермите е показател за убедеността в потребност от засилена проследяемост на храните, то фермери с повече от 5 години стаж представляват 64% от всички участници. Може да се тълкува, че със стажа нараства и убеждението, че е налице дефицит в проследяемостта на произхода и качеството на храните и хранителните продукти.

6 От колко време сте в сферата на агробизнеса (от момента, когато стартирахте първата си идея)

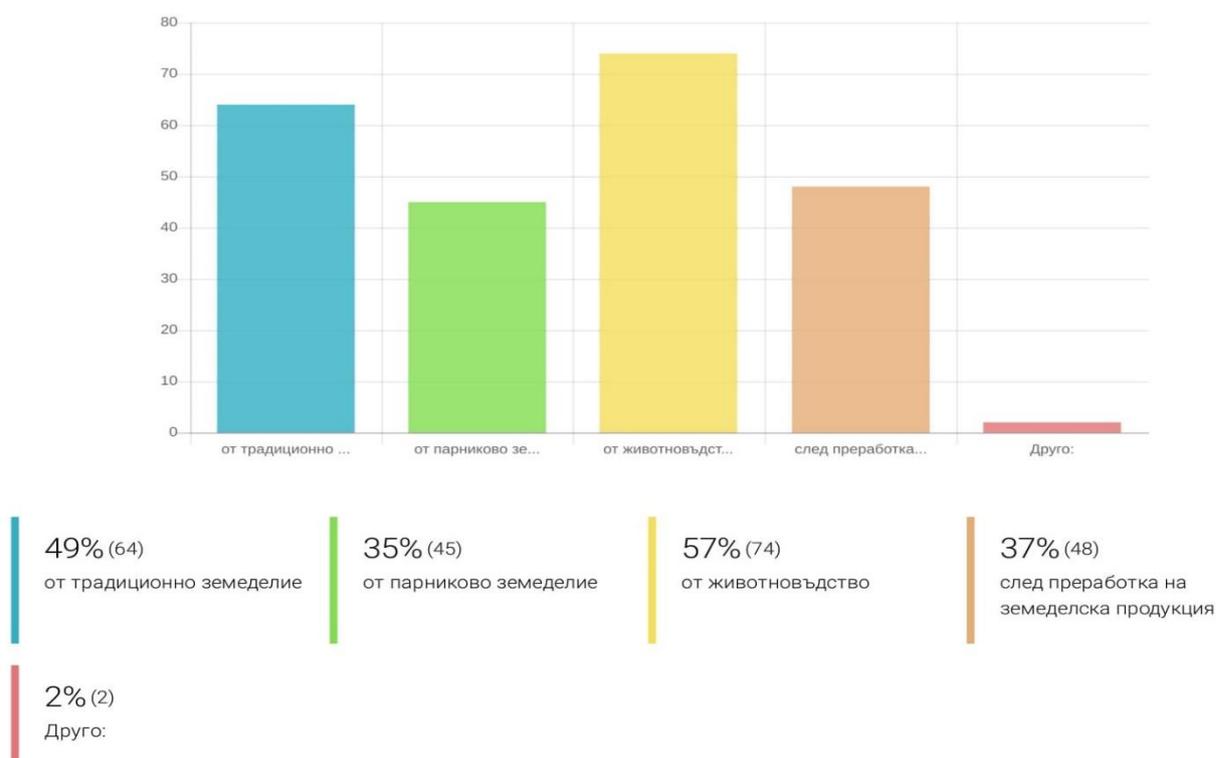
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

Нагласи и очаквания на потребителите за проследяемостта на произхода и качеството на храните

За отчитане на нагласите и очакванията на потребителите за проследяемостта на произхода и качеството на храните, в анкетното допитване стартираме с конкретен въпрос за хранителните продукти, които са от особена загриженост на потребителите. Въпросът предполага повече от един отговор, следствие на което са посочени 233 позиции. Най-основно вниманието на потребителите е насочено към повече информация за произхода и качеството на продуктите от животновъдството, съответно 57% от подадените отговори.

Във връзка с целите на настоящото проучването резултатите от допитването отчитат основно внимание на потребителите относно проследяемост на

- 2** За кой хранителни продукти сте най-загрижени да знаете произхода и качеството, преди да ги потребявате

продукцията от традиционно земеделие 49%, което включва както зеленчукопроизводство, така и производство на плодовете от трайните насаждения. Съществен е процентът на внимание на потребителите към продукцията от парници – 35%. Макар да не е във фокуса на настоящото изследване, не можем да пренебрегнем 37% загриженост на потребителите към преработена продукция, която по своята същност е в пряка зависимост и от първичните

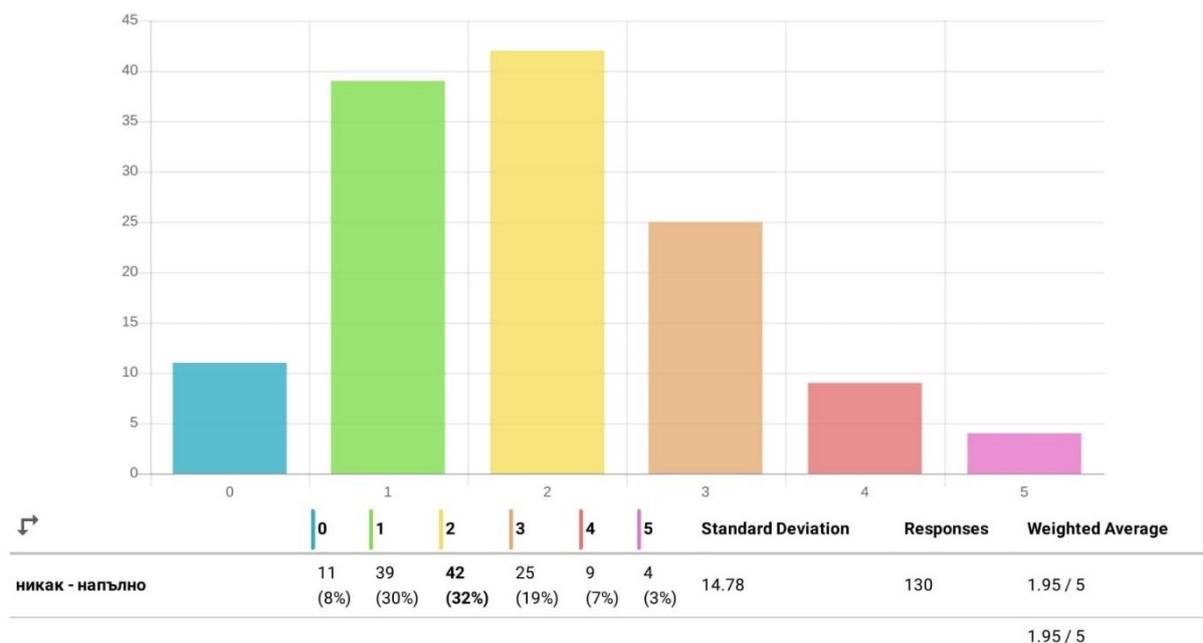
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

производители. Допустиме подаване на повече от един отговор и общият процент на отговорите е над 100%.

Този въпрос предполага и допълнителни коментари от анкетираните потребители, от което са отчетени два отговора. И двата отговора отчита загриженост във всички категории.

Логично следва въпрос №4, който търси отговор доколко наличната информация за произхода и качеството на храните е отговаря на загрижеността и интереса на крайните потребители.

- 4** До каква степен етикетите на хранителните стоки в обръщение в момента са достатъчно надеждни за Вас, по отношение на произхода и качеството:

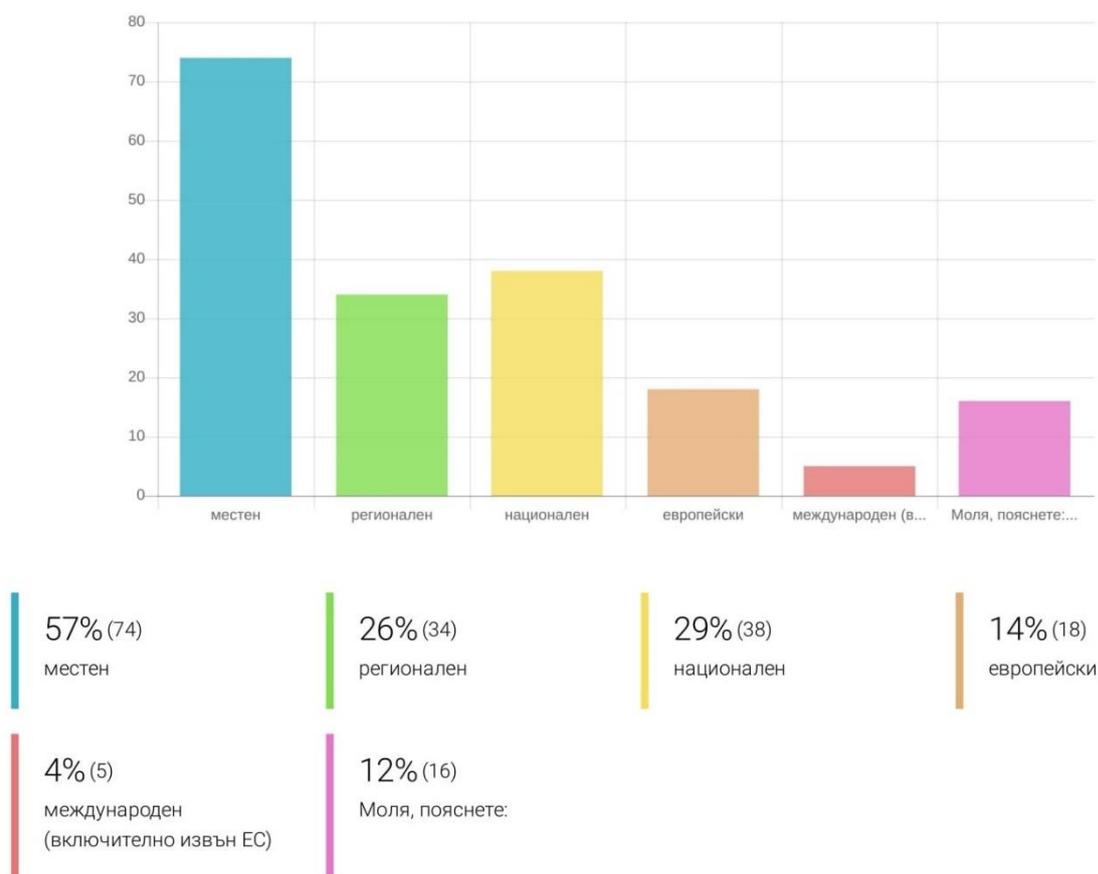
На този въпрос са подадени 130 отговора, които са подредени в степенуване. Видимо доминират отговорите в негативния сектор, които сумарно отчитат надеждност под 40%, посочени от над 70% от анкетираните. Едва 4% смятат, че етикетите и информацията на храните са напълно надеждни относно техния произход и качество.

Предвид стриктното законодателство, детайлизираните стандарти и производствени изисквания за всички хранителни сектори този процент, дори сумиран със следващата скала на положителна оценка покрива само 10%, а 19% са на мнение, че етикетите са по-скоро надеждни, но не носят съответната степен на убеждение. Съвсем естествено се налага изводът, че имаме сериозно разминаване между очакванията за проследяемост на произхода и качеството на храните и очакванията и загрижеността на потребителите по тази тема.

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

Следващият въпрос има за цел да проучи какъв е произхода на загрижеността и какви са разбиранията на крайните потребители относно разминаването между информацията, която получават, и техните очаквания. Въпросът е насочен към диференциране на стоките според техния произход.

5 Храни с какъв произход сте склонни да приемете за такива с на-високо качество?

Въпросът е отворен с възможност за повече от един отговор и са получени 185 отговора. Те еднозначно определят доминиращо доверие към местни или регионални производители с внушителните сумарни 83%. Към тях може да бъде добавена още една категория „национален“, която има доверието на 29% от избраните отговори. Европейските стоки са с относително нисък процент на доверие пред местните, и отчитат едва 14% доверие, докато храни с произход от трети страни имат около 4% оценка за надеждност на произход и качество.

Допълнителните коментари (без корекции), наброяващи 12% от всички отговори са особено красноречиви и потвърждават цифрите от графиката на отговорите:

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

- „ако знам нещо за самите производители от познати или дори ги познавам лично, съм сигурна за качество“;
- „Смятам, че местните производители в много по-малка степен имат достъп до вредни добавки и съответно произвежданите храни са с по-добро качество от тези, произведени от големи фирми, които се грижат и храните да имат по-дълъг срок на годност“;
- „Храни, които са вече тествани и харесани, както и такива, за които имам информация за производителя.“;
- „закупени директно от производители“;
- „Закупувам продукти от земеделски производители от селата в близост до гр. Пловдив.“;
- „Млечни, меса, плодове и зеленчуци“;
- „От местни земеделски производители“;
- „български сортове зеленчуци“;
- „имам повече информация за този тип производители“;
- „според мен тези производители не си позволяват да спекулират с качеството“;
- „Местно производство на животинска продукция от познат животновъд.“;
- „надявам се да са по-пресни“;
- „От местни производители на ниво ферма“;
- „Защото познавам произхода на продукта“;
- „Продукти произведени в България“;
- „Предпочитам да купувам от малки производители, които познавам лично и виждам как работят.“

Цитираните допълнителни коментари недвусмислено констатираат, че крайните потребители имат доверие на производители, на които могат лично или пряко да осъществят надзор. Това още веднъж потвърждава извода, който не веднъж се налага в рамките на настоящото изследване, а именно, че въпреки строгите, подробни и прецизни нормативни рамки за качество на храните, липсва усещането у потребителите за постоянен и навременен контрол на спазването на стандартите за качество, безопасност и произход на храните.

След проучване на допускането за разделение по произход, анкетата продължава въпрос, който търси пробивите в доверието на потребителя според ролята на участниците в хранителната верига: „Според Вас, до каква степен потребителите са информирани за качеството на предлаганата в търговската мрежа храни?“.

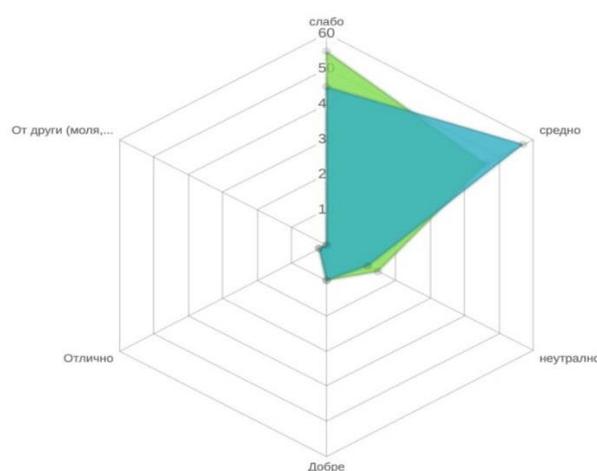
Отговорите на въпроса предполагат оценка на степени. 81% от всички отговори демонстрират ниско ниво на информираност на потребителите от страна на производители и преработватели, и 79% ниско ниво на информираност от страна на търговските посредници. 10-12% са оценките в неутралната зона.

Въпросът предлага категории на отговорите така, че да пресъздаде дългите хранителни вериги, които функционират в действителност и в които крайният потребител трябва да намира информацията и доказателствата за произхода,

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

безопасността и качеството на храните. Категорична оценка на крайните потребители, за ниското ниво на информираност за произхода и качеството на храните, особено когато се намесват повече участници в хранителната верига е красноречиво за потребността от инструменти, с които потребителят да може да е по-добре информиран за достоверността на етикетите на храните. Между слабо и средно са оценките и в двете подадени категории за отговор с ниво на доверие под 40% за всички отговори.

- 6** Според Вас, до каква степен потребителите са информирани за качеството на предлаганата в търговската мрежа храни:

	слабо	средно	неутрално	Добре	Отлично	От други (моля, посочете):	Standard Deviation	Responses	Weighted Average
От страна на преработвателите:	45 (36%)	57 (45%)	12 (10%)	10 (8%)	2 (2%)	0 (0%)	21.89	126	1.94 / 5
От страна на търговските посредници:	55 (43%)	46 (36%)	15 (12%)	10 (8%)	2 (2%)	0 (0%)	21.37	128	1.89 / 5
									1.92 / 5

В допълнителните бележки от анкетиранияте (цитирани без корекции) и в този случай откриваме ясни доказателства за вече направените изводи:

- „според мен преработвателите спазват задължения какво да пишат на етикетите. Но немалка част от потребителите коментират, че по-добре би било тези надписи да бъдат с по-големи букви“.
- „правят пиарски трикове с "българско", "традиционно" и т.н“.

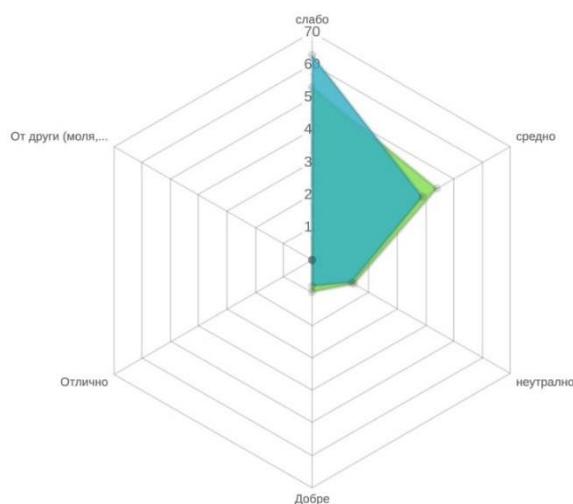
След анализа на общата среда според произход и според ролята на други участници, следващият въпрос цели да намери конкретния отговор за успеха на производителите да информират крайния потребител за произхода и качеството на храните.

Отговорили са 124 анкетирани в едната категория и 122 в другата категория. С компромисни отговори добре между 6-8%, неутрални между 11-12% и при този

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

въпрос отговорите демонстрират силното убеждение сред потребителите, че липсва надеждна информация за това, че са спазени всички условия и изисквания на съответните стандарти за произход и качество, но този път от страна на производителите.

- 7** Според Вас, до каква степен производители и преработватели на храни представят прозрачно произхода и качеството на продукцията си пред крайния потребител:

	слабо	средно	неутрално	Добре	Отлично	От други (моля, посочете):	Standard Deviation	Responses	Weighted Average
Чрез търговски посредници:	63 (51%)	39 (31%)	14 (11%)	8 (6%)	0 (0%)	0 (0%)	23.05	124	1.73 / 5
Чрез преработватели:	53 (43%)	44 (36%)	15 (12%)	10 (8%)	0 (0%)	0 (0%)	20.77	122	1.85 / 5
									1.79 / 5

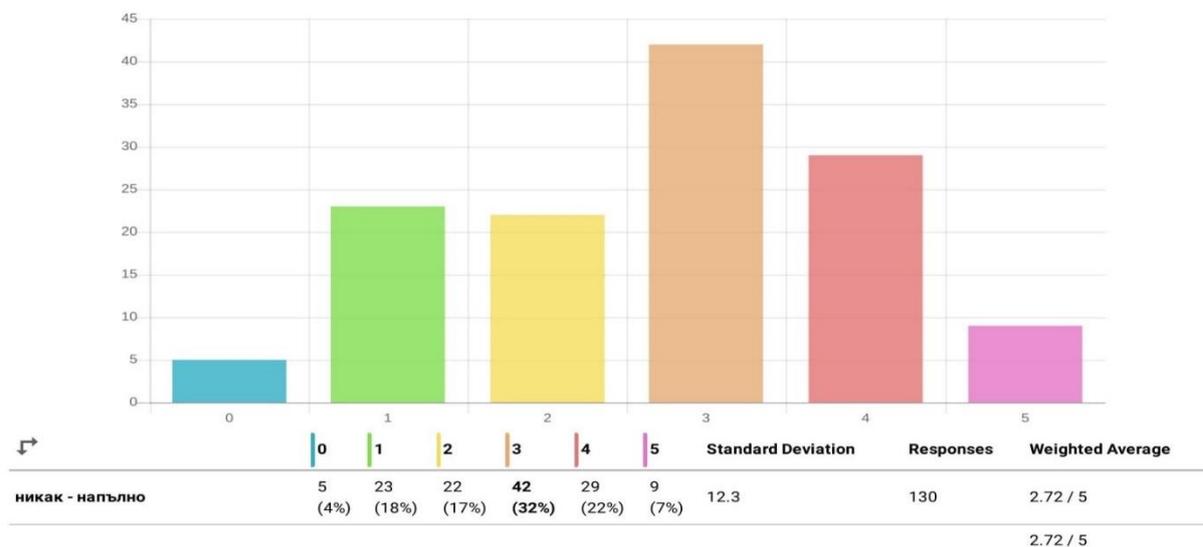
При този въпрос отново има допълнителни коментари, изразяващи скептицизъм относно достоверността на всичко, което е написано, отчитайки че са налице строги и добре известни нормативни правила.

Измервайки критичното отношение и оценката на крайния потребител относно надеждността на представяната в съществуващата система за проследяемост на произхода и качеството на храните, следва да бъде измерен и ефекта на търсената информация. Следващият въпрос в анкета цели да отчете до колко очакванията на крайните потребители имат ще променят тяхното потребителско поведение и ще повлияят пряко на избора им за храни и хранителни продукти.

Въпросът е със степени на оценка от 0-5, а на него са отговорили 130 анкетирани. Ако в този въпрос обаче, се регистрира разливане на отговорите във голяма част от скалата, при което 29% са повече положително отговарящи на въпроса дали потребителите избират храни според информираността си за произхода и качеството им, то 22% отричат тази хипотеза. 49% се колебаят в неутралната зона, 2/3 от които са по-скоро с положителна нагласа.

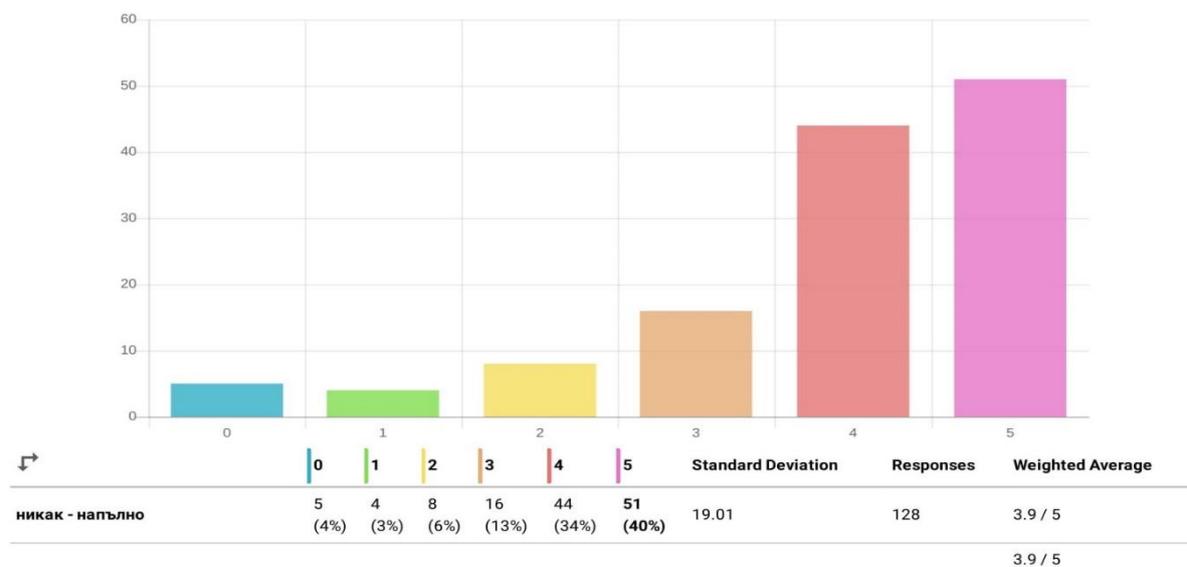
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

- 8** Според Вас, до каква степен крайните потребители избират храни според информираността си за техния произход и качество:

Анкетното проучване е планирано да изведе колкото е възможно по-точно и ясно резултати. За да няма несигурност и колебания, както е анализът на въпрос №8, анкетата предвижда контекст на въпросите да бъде заложен по повече от един път.

- 11** Смятате ли, че потребителите предпочитат продукти, които се предлагат с повече прозрачност за произхода и качеството:

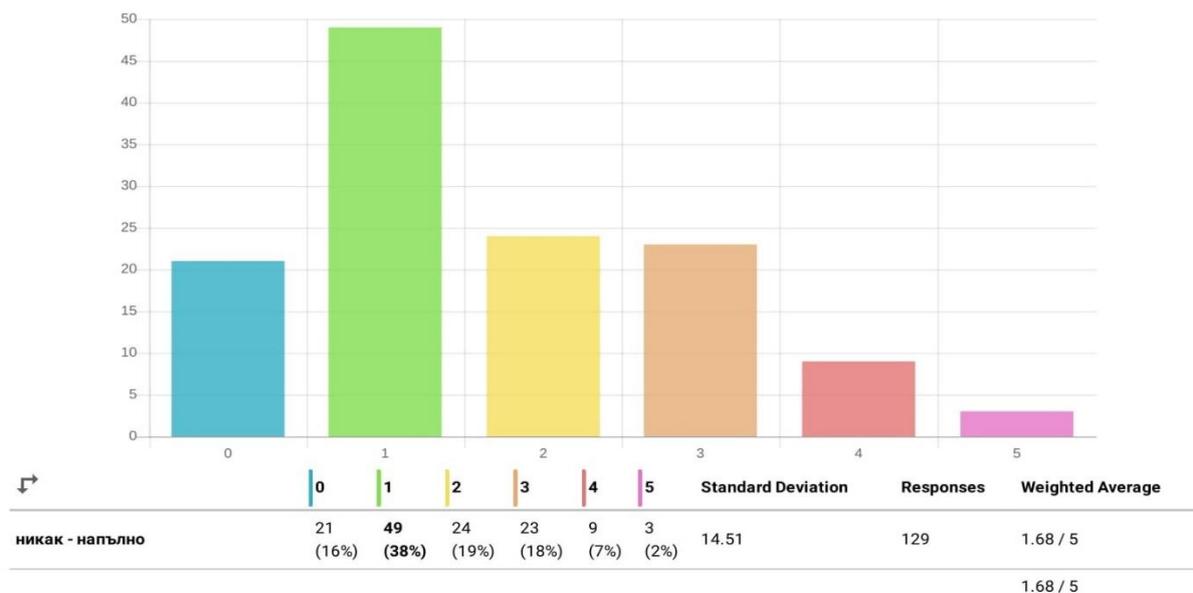

Резултатите на въпрос №11 разсейват колебанията и отговорите на него са значително по-категорични, демонстрирайки конкретна нагласа сред

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

потребителите. 74% от всички 128 отговорили са на мнение, че потребителите ще изберат продукти, за които се предлага повече информация, по-голяма прозрачност и проследяемост на техния произход и качество.

- 9 Смятате ли, че използваните сега системи за етиктиране на храните са достатъчни за удостоверяване на произхода и качеството им:

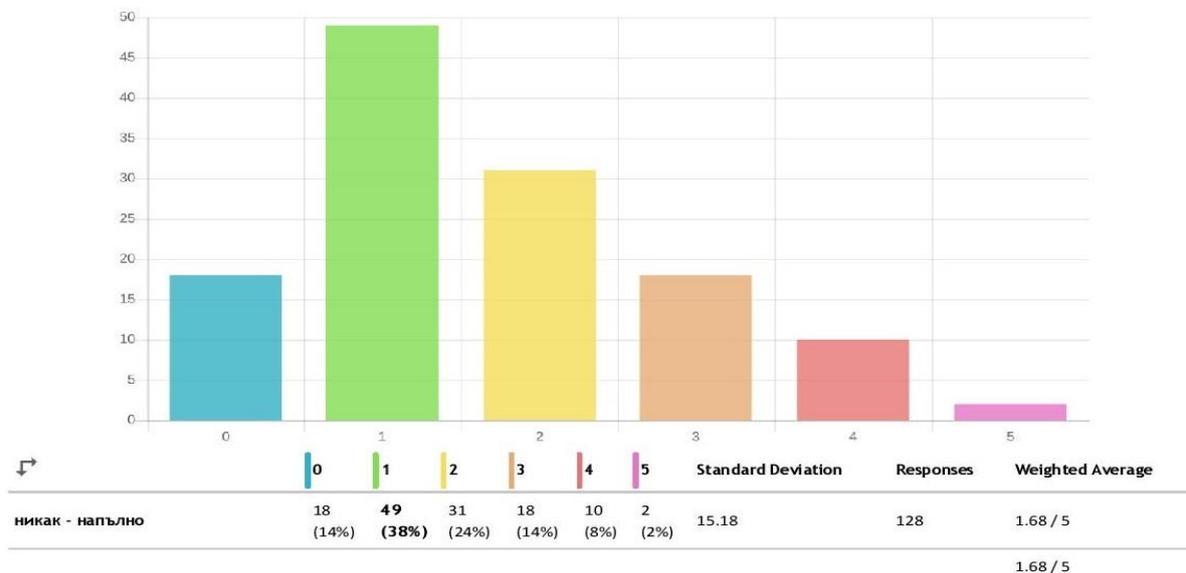
За проследяемост на произхода и качеството, потребителите еднозначно отчитат, че настоящата система за етиктиране не е надеждна и не е достатъчна, в два от поставените въпроси.

При 129 отговора 54% са на мнение, че информацията, предоставена на сегашните етикети не е достатъчна за удостоверяване на произхода и качеството на продуктите. Едва 9% са с положителна нагласа, а близо 37% се колебаят в неутралната зона на скалата.

Предвид общата картина на задълбочена, детайлно прецизирана стандартизация и нормативна база, при научно обосновани качествени показатели и изисквания за качеството на храните, предвид функциониращата система за периодичен контрол, реактивен контрол и проверки и реакции на институциите по сигнали и оплаквания, отново се налага изводът, че неудовлетворението на крайните потребители може да се базира само и единствено на липсата на безспорни доказателства за автентичност и некомпрометираност на подаваната от производители информация на етикетите.

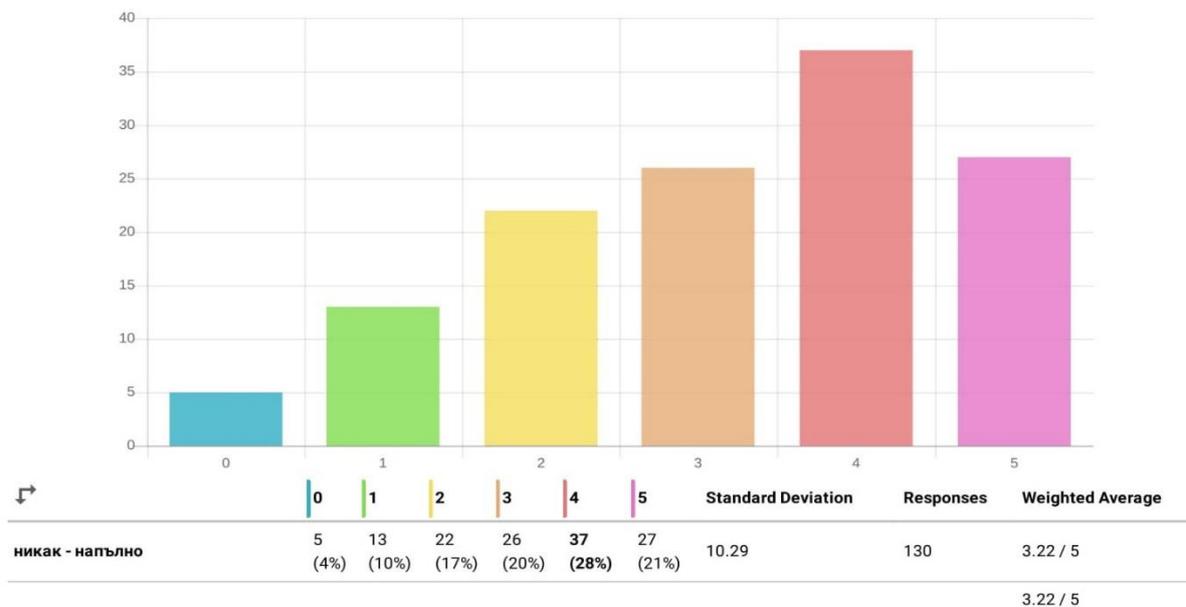
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

- 10** Смятате ли, че използваните сега системи за етиктиране на храните са надеждни за удостоверяване на прозрачност за произхода и качеството им:

Конкретно зададен въпросът за надеждността на информацията, предлага идентична графика и количествени показатели на отговорите, както и при предишния въпрос, което недвусмислено потвърждава извода.

- 12** Смятате ли, че автоматизирана система за управление при земеделци и преработватели подобрява качеството на продукцията им:

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

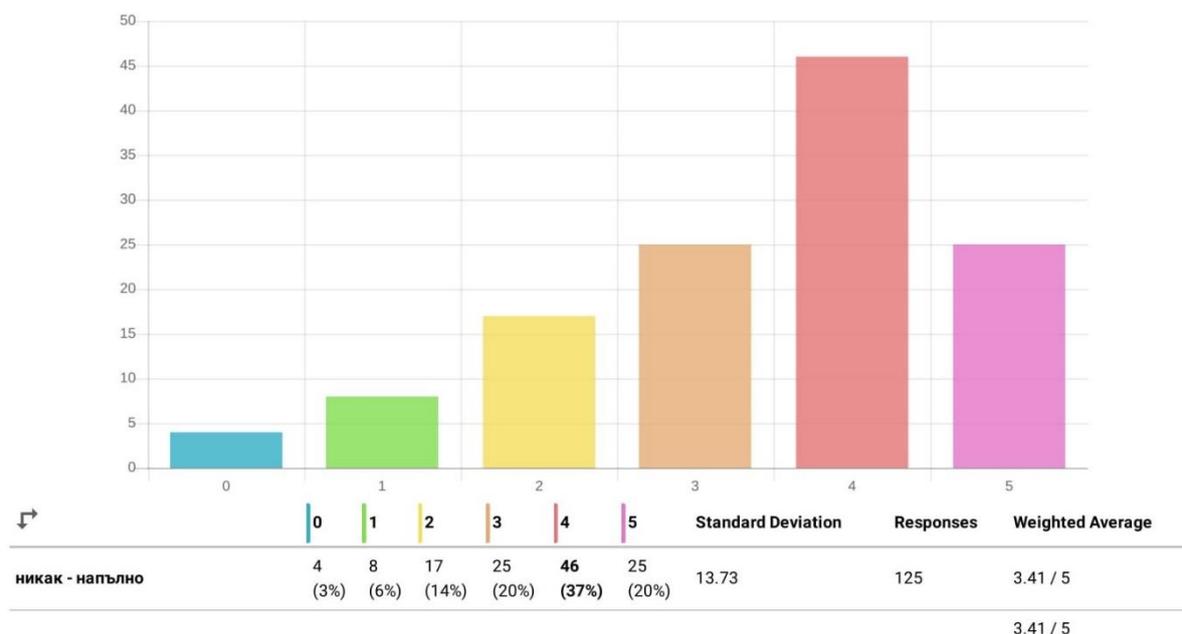
130 са отговорилите измежду анкетираните, на въпроса, който търси причина за недоверието в субективния фактор. Ако допуснем, че човешката намеса може да е фактор за липсата на надеждност при етикирането на храните, то следващият въпрос предлага решение: автоматизация на процесите.

69% от анкетираните потребители са на мнение, че автоматизацията ще подобри качеството на храните както при производители, така и при преработватели. Така поднесените отговори подсказват извода, че недоверието на потребителите се корени в недоверие към операторите в хранителната верига и високия риск от интервенции върху качеството, произхода, характеристиките на храните и тяхната безопасност.

От своя страна, това навежда на заключението, че система за превантивна защита от такава намеса би спомогнала за увеличаване на доверието и достоверността на информацията относно произхода и качеството на храните.

Изводът е, че гарантирана проследяемост е възможно решение за разрива между потребители и производители по отношение доверието за произхода и качеството на храните.

13 Смятате ли, че „blockchain” система може да защити доказателствата за произхода и качеството на хранителните продукти:

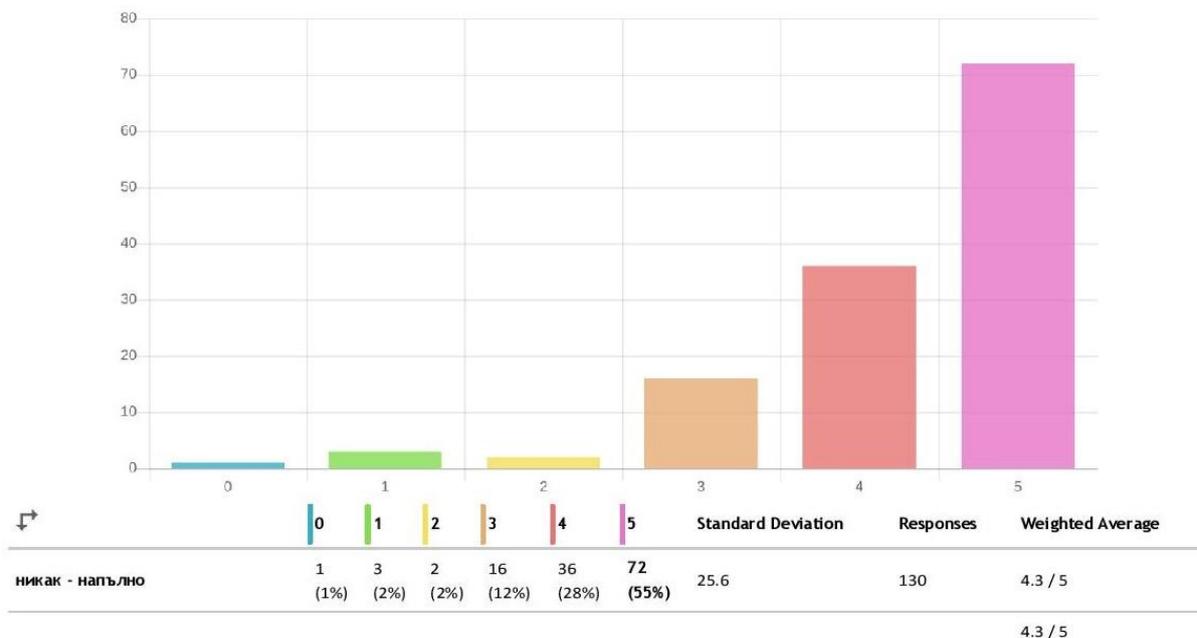

Над 57% от потребители припознават в блокчейн технологията потенциален инструмент за гарантиране на защита, срещу риска от манипулации на информацията за произхода и качеството на храните, а 20% се колебаят с

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

положителна нагласа. Това е сериозен процент на подкрепа, още повече за технология, която е сравнително нова, не толкова широко разпространена и изисква определено техническо познание.

- 14** Смятате ли, че по-често ще закупвате продукти, за които Ви се гарантира прозрачност за произхода и качеството им:

За потвърждение на отговорите и автентичния характер на потребителските нагласи, отговорите на следващите въпроси са достатъчно доказателство за направените изводи. 83% категорично ще купуват повече продукти, ако имат доказателства за техния деклариран произход и качество, а 12% са с положителна нагласа в неутралната зона. Едва 5% са потребителите, които не биха купували продукти, за които има гарантирана информация за произхода и качеството.

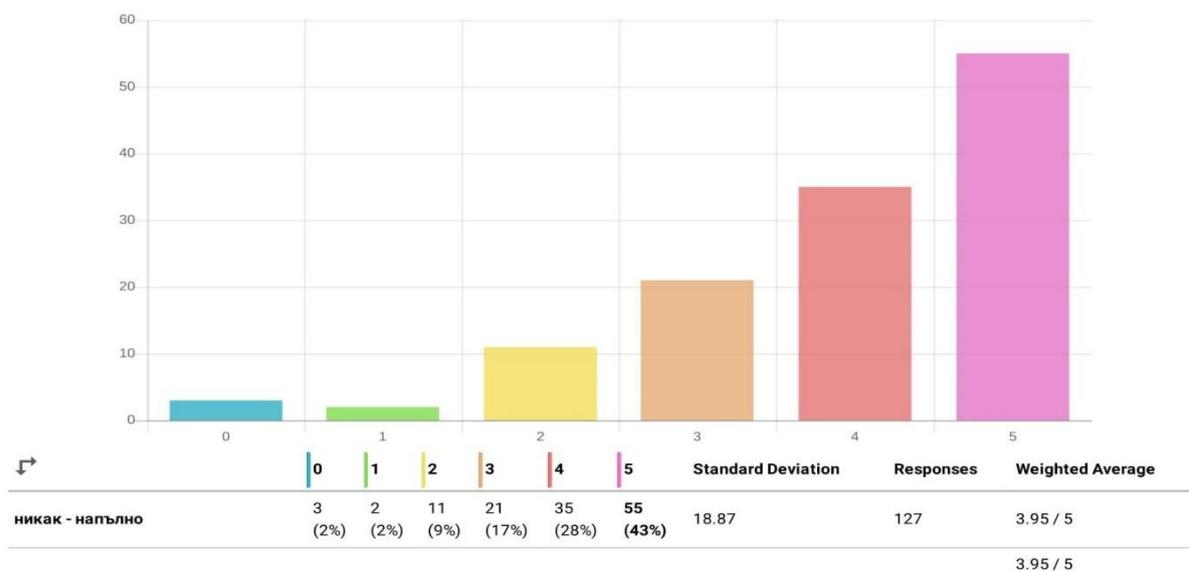
Не само биха купували по-често, но 71% от отговорилите декларират, че биха плащали повече за продукти, за които имат гарантиран произход и качество. Още 17% са в неутралната зона с положителна нагласа, а едва 4% са негативно настроени към подобно решение. Общата оценка на утвърдителен отговор на зададения въпрос „Смятате ли, че бихте платили повече за продукти, за които Ви се гарантира прозрачност за произхода и качеството им?“ е почти 80%, което би следвало да налага два извода:

1. дадените резултати от проучването сред анкетиранияте крайни потребители са автентични и логически се потвърждават в своята взаимовръзка,
2. производителите могат да постигнат не само по-голямо доверие и репутационни дивиденди от внедряването на системи за гаранция в проследяемостта на произхода и качеството на храните, но биха имали

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

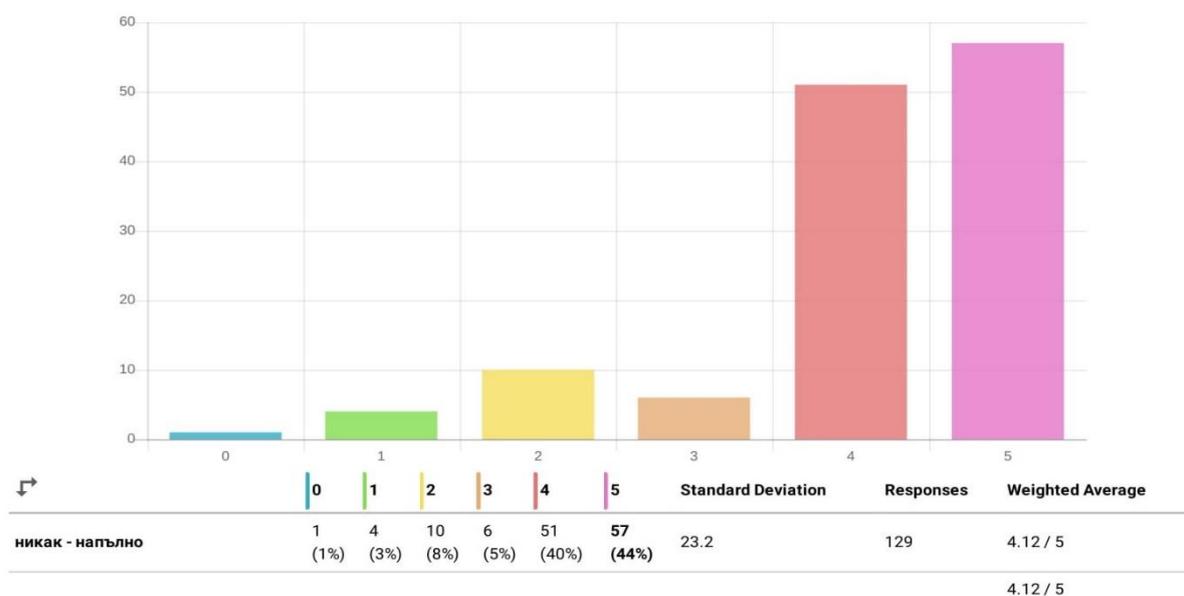
пряка икономическа ползва от повече продажби с по-висока добавена стойност.

- 15** Смятате ли, че бихте платили повече за продукти, за които Ви се гарантира прозрачност за произхода и качеството им:

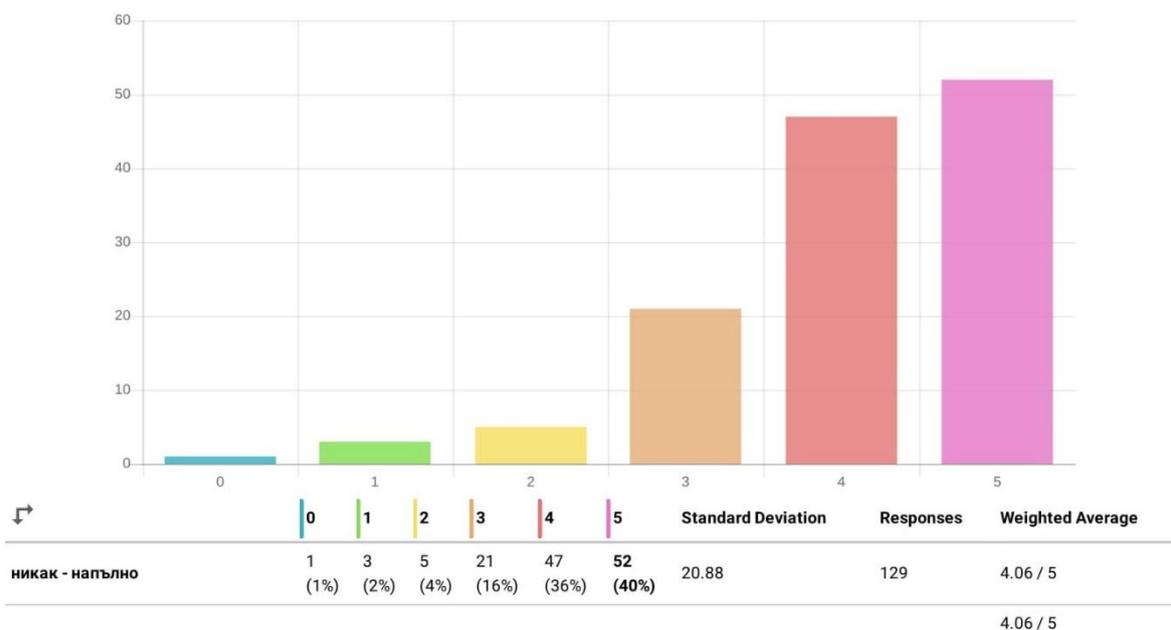
Същите са показателите на потвърждение (около и над 80%) и при контролен въпрос №17

- 17** Смятате ли, че потребителите ще избират повече качествени и сигурни храни, ако има по-голяма прозрачност за произхода и качеството на продукцията:

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

- 18** Смятате ли, че в агро сектора ще подобри качеството на продукцията, ако се прилага система за повече прозрачност, проследимост на произхода и качеството на храните:

В пряка връзка с въпрос №12, относно ползите от автоматизация в селското стопанство, и при последния въпрос, анкетираните потвърждават, че внедряването на системи за проследяемост на произхода и качеството на храните ще повиши качеството на храните, произвеждани в агросектора като цяло.

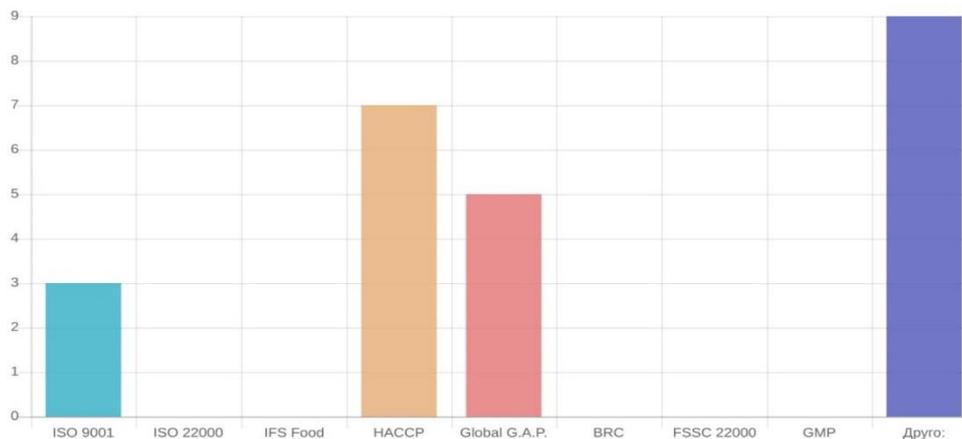
Нагласи и очаквания сред производители относно проследяемостта на произхода и качеството на храните

Анализът на готовността за промени в системата за проследяемост на произхода и качеството на храните сред производителите следва да започне от проучване на изходната позиция към датата на провежданото допитване.

В анкетата са включени въпроси, които анкетираат участниците относно прилаганите от тях системи за управление и контрол на безопасността и качеството на продукцията. От 42 участници, едва 24 са дали отговор на този въпрос. От отговорилите, най-голям процент – 41%, са тези, които не използват стандартизирана система за управление на качеството. 32% от отговорилите са внедрили HACCP, 24% Global GAP, а 14% ISO 9001. Системите BRC, IFS, ISO/FSSC 22000 не са популярни сред анкетираните и никой от тях не е декларирал, че ги прилага.

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

4 Каква е системата за контрол на качеството, която съблюдавате, ако имате такава внедрена?

14% (3)
ISO 9001

0% (0)
ISO 22000

0% (0)
IFS Food

32% (7)
HACCP

23% (5)
Global G.A.P.

0% (0)
BRC

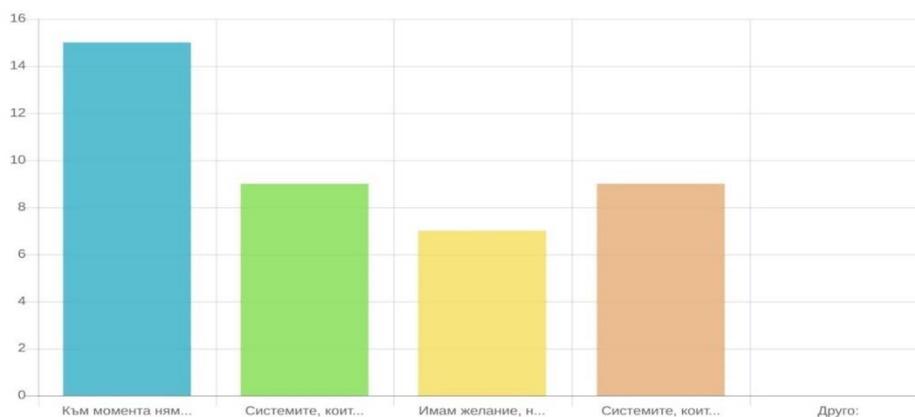
0% (0)
FSSC 22000

0% (0)
GMP

41% (9)
Друго:

Причините за неизползването на СУК сред голям процент от анкетираните може да бъде анализирано в отговорите на друг въпрос: Защо?

24 В случай, че не използвате система за качеството, моля посочете причините:

43% (15)
Към момента нямам
необходимост от такава

26% (9)
Системите, които се
предлагат на пазара са с
твърде висока цена

20% (7)
Имам желание, но до
момента не съм срещал/а
подходяща система за
нуждите на моята фирма

26% (9)
Системите, които се
предлагат, са твърде
сложни за внедряване и
изискват твърде дълго
обучение на персонала и
ръководния състав

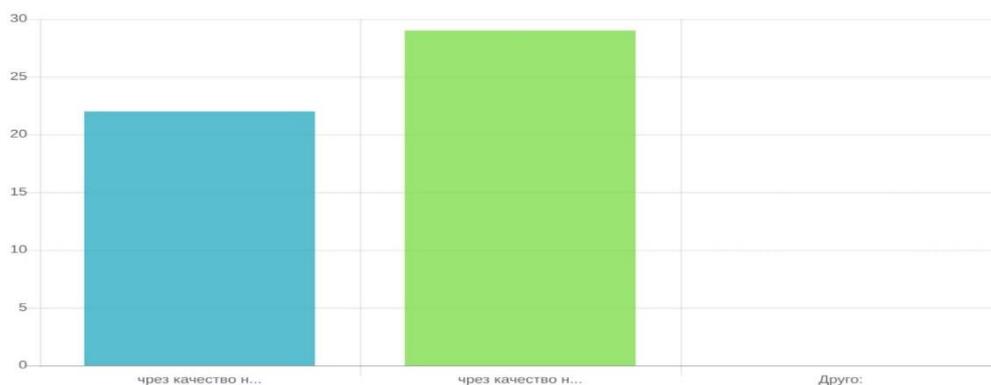
„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

Макар и при опция за повече от един верен отговор, 43% от получените отговори на този въпрос декларират липсата на необходимост от внедряването на стандартизирана система за управление на безопасността на храните. 20% заявяват интерес от таква система, но смятат, че не са намерили подходяща за техните нужди. 26% отговарят, че системите са сложни за внедряване и изискват много ресурси за поддръжка и обучение на персонала. 26% от отговорилите се въздържат от система поради високите цени на услугите.

Като цяло, по този въпрос може да се оформи изводът, че агропроизводителите не намират допълнителна добавена стойност от внедряването на познатите на пазара стандартизирани системи за управление на безопасността и качеството на храните по различни причини. Основните сред тях са тяхната сложност, висока цена и до известна степен неразбирането им от страна на производителите.

При големия процент на агропроизводители, които не използват стандартизирани системи за контрол, отговорите на следващия въпрос са особено важни за целта на изследването.

22 Как контролирате качеството във Вашата фирма?

52% (22)

чрез качество на
вътрешнофирмените
процеси:

69% (29)

чрез качество на крайния
продукт, който предлагате
на пазара:

0% (0)

Друго:

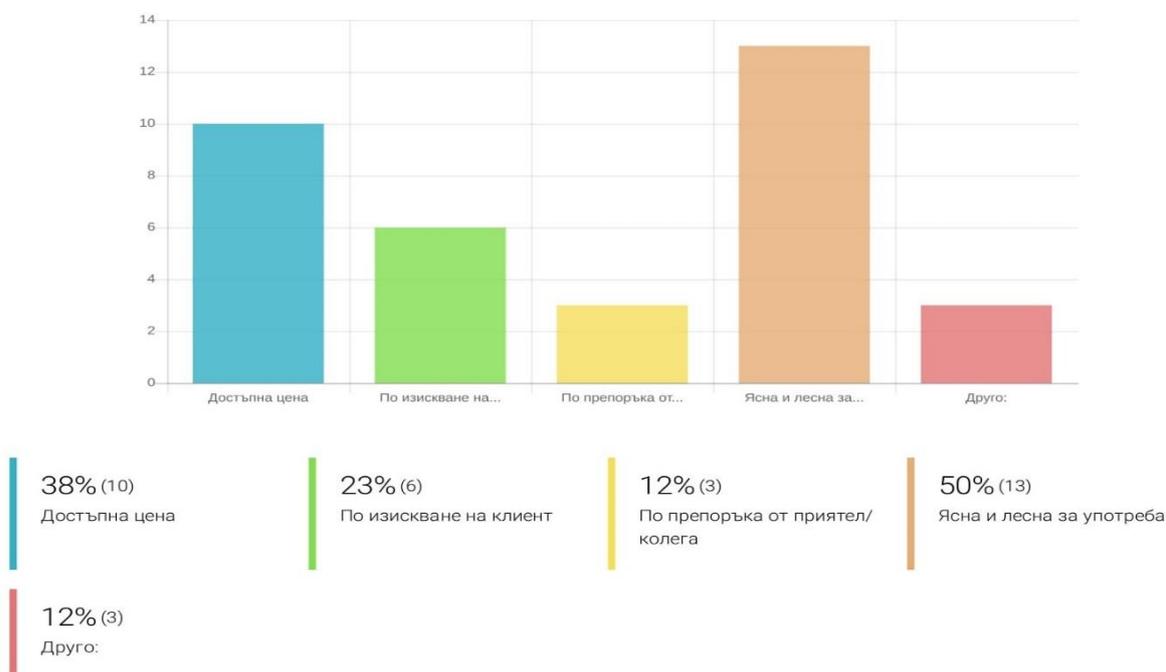
При този въпрос анкетираните имат възможност за повече от един отговор. При 42 участници в допитването, получените отговори са 51, което предполага, че 9 от агропроизводителите са избрали контрол на качество, чрез двата възможни способа: контрол на вътрешнофирмените процеси и контрол на крайния продукт.

При тези отговори, очевидно практиката дублира системния подход на националната нормативна рамка. Остава неясна регулярността, както на контрола на работните процесите, така и честотата на извадките за контрол на качеството на крайната продукция.

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

За тези от анкетиранияте, които са посочили прилагането на система за управление на качеството и безопасността на храните, е интересно да се знае с каква мотивация са избрали да прилагат стандартизирана СУК. Това би било полезно за анализ на нагласата сред производителите да предлагат повече прозрачност и да провеждат детайлна проследяемост на продукцията си.

23 В случай, че използвате система за управление на качеството, кои бяха основните критерии, по които я избрахте:

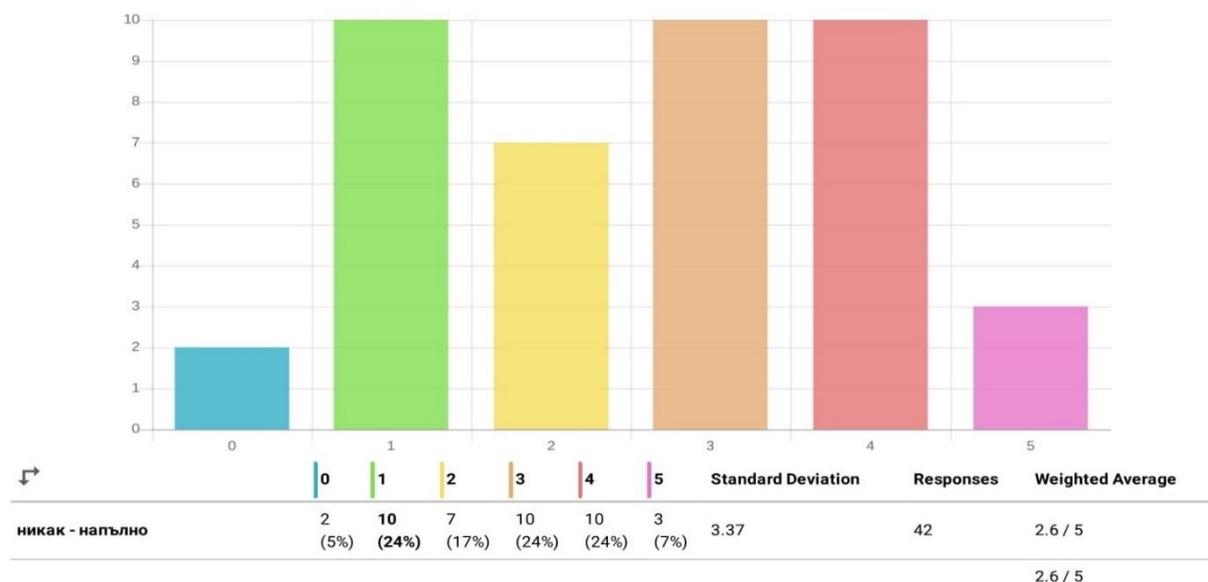

23% са избрали СУК според изискванията на клиентите си, 38% сред цената внедряването на системата. На този въпрос се допуска маркирането на повече от един отговор, но е важно да се отбележи, че 50% от избралите система за управление на безопасността и качеството на храните са избрали системата според удобството от употребата ѝ. Това би следвало, че те са се запознали със функционирането на стандартизираната система и са търсили полезен ефект от нея, а не са я внедрили под влияние на външни фактори или по изискване.

Отчитайки ползите от поддържане на проследяемост, прозрачност и контрол на качеството и безопасността на храните, първата причина за производителя би следвало да е нормативната уредба. Интересно е да се знае какво е разбирането на производителите относно възприятието на крайния потребител за начина по който самите производители провеждат контрол и съблюдават изискванията. Това е целта на серия от въпроси включени в допитването.

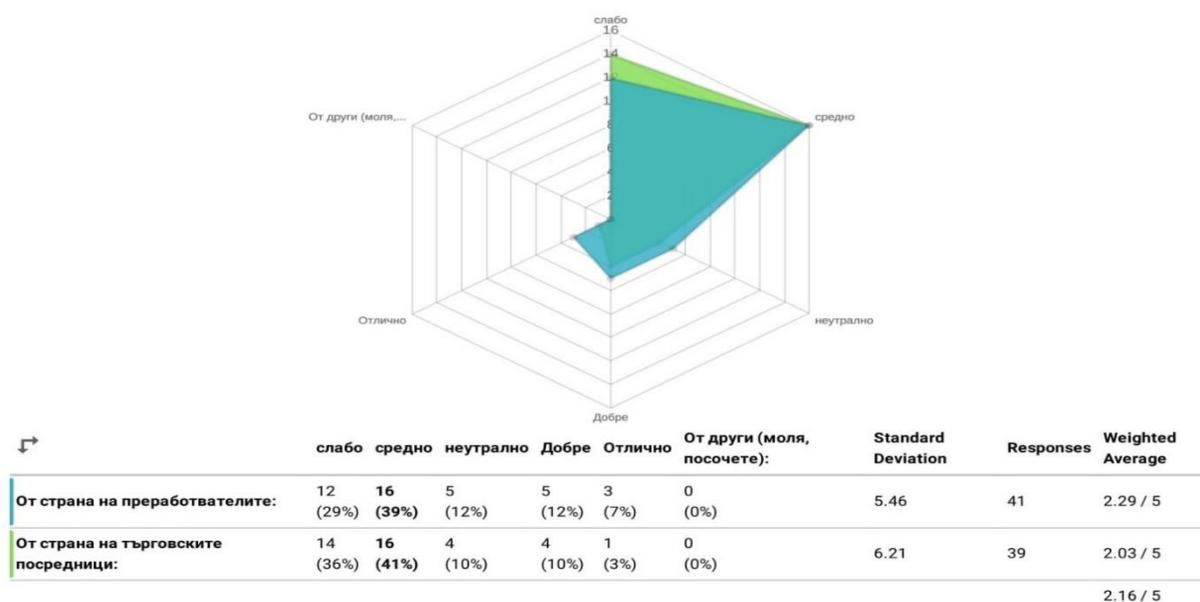
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

- 8** Според Вас, до каква степен крайните потребители избират храните според информираността си за тяхния произход и качество:

Силно фрагментирани са отговорите на анкетираните относно тяхната преценка затова дали потребителите избират храните според информираността си за техния произход и качество. Средната оценка от всички отговори е ситуирана почти прецизно в средата на спектъра. На тази база могат да бъдат направени няколко предположения: потребителите не получават достатъчно информация за произхода и качеството на храните така, както производителите биха искали; производителите не получават възможност да представят достатъчно информация

- 7** Според Вас, до каква степен потребителите са информирани за качеството на предлаганите в търговската мрежа храни:

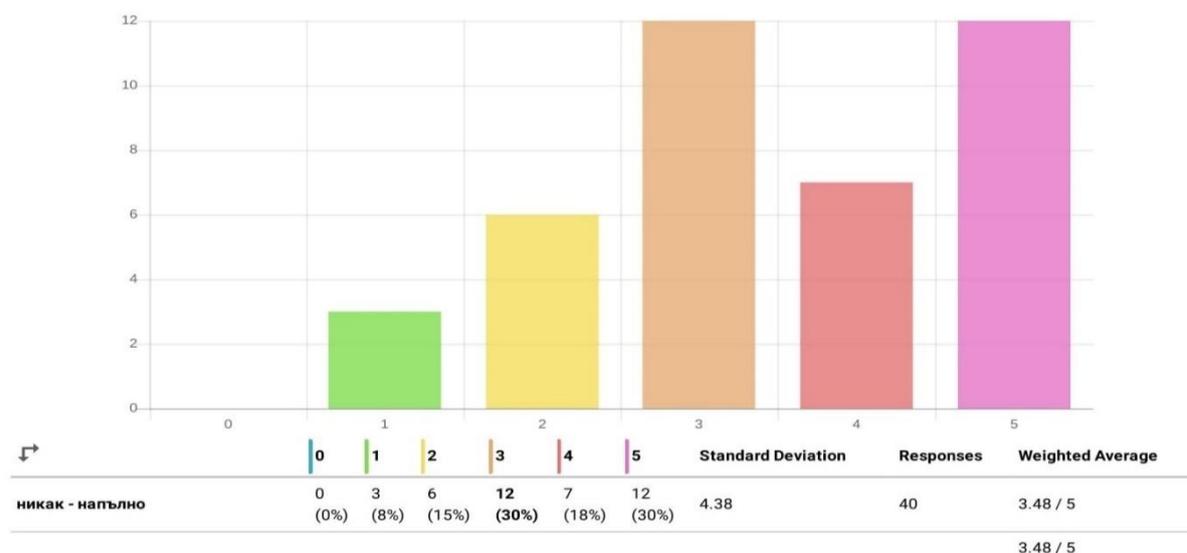
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

относно безопасността и качеството на храните към крайните потребители.

По тази причина проучването се насочва към изследване на всяко от допусканията. Както в допитването на крайни потребители, така и това за производителите с този въпрос се включват други оператори в хранителните вериги, а именно на преработватели и търговски посредници.

С възможност за повече от един верен отговор, 68% от анкетираните производители дават ниска оценка на преработватели, а 78% дават ниска оценка на търговски посредници в усилията им да информират крайните потребители относно безопасността, произхода и качеството на храните.

- 9** Смятате ли, че имате още какво да покажете на крайния потребител, за да го уверите в качеството на Вашата продукция:

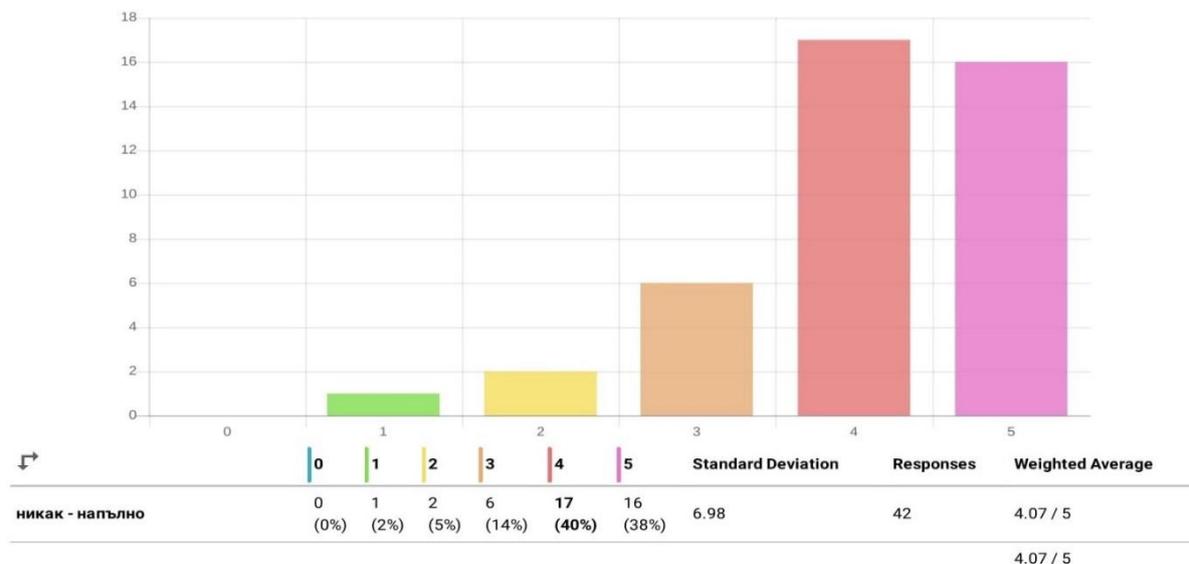
Като потвърждение на тази тенденция в нагласите на производителите са отговорите на следващия въпрос, на който близо 80% потвърждават, че имат какво допълнително да представят на крайните потребители относно произхода и качеството на произведените от тях продукти. 30% са категорични в тази позиция, а едва 8% се съмняват, че имат какво да добавят.

Интересна тенденция се очертава от друга група въпроси. Вече констатирахме, че становищата на производителите бяха разпръснати по целия спектър относно въпрос №8 дали крайните потребители избират продукти на база на информация за тяхния произход и качество. Въпреки това, във въпрос №10 производителите убедено декларират, че по-голяма прозрачност за произхода и качеството на предлаганата от тях продукция ще повиши търсенето ѝ. Очевидно е, че са убедени в показателите на произведените от тях стоки, но според отговорите им в анкетата може да се направи извод, че не разполагат нито с инструментите, нито с достъп до

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

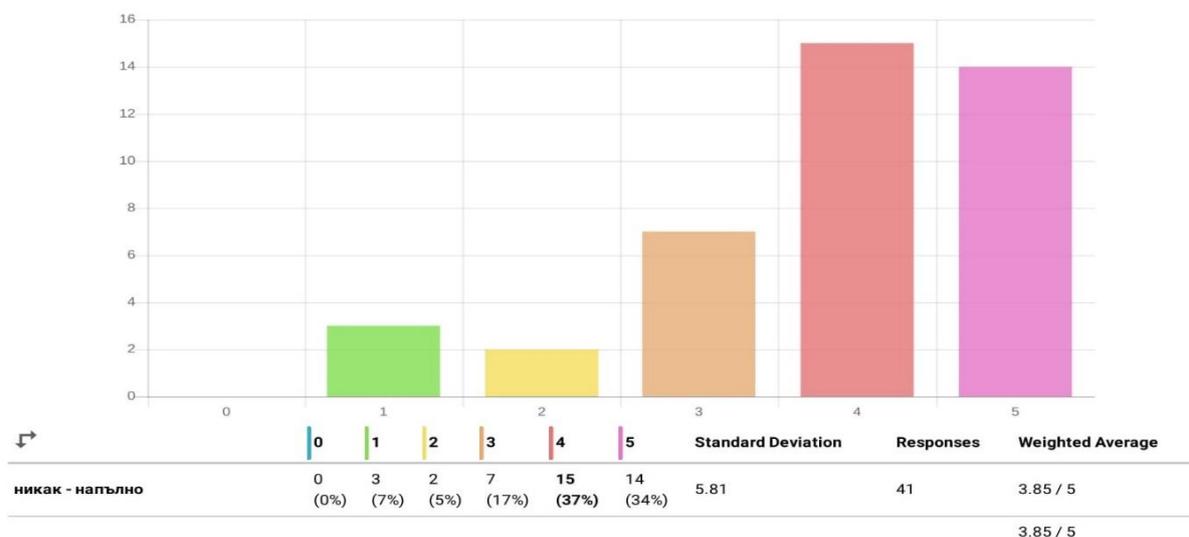
аудиторията да представят доводите си. Тази позиция изразяват убедено 78% от отговорилите и с известни колебания още 14%.

- 10** Смятате ли, че повече прозрачност за произхода и качеството на Вашата продукция, ще я направи по предпочитана сред преработватели и крайни потребители:

В същата логическа линия, на въпрос №15, 71% от производителите демонстрират убеденост, че крайните потребители ще избират именно техните продукти, ако знаят повече за произхода и качеството на продуктите им. С колебание на тази позиция са още 17%, като общото становище в подкрепата на това разбиране е над 80%. Едва 7% са на мнение, че допълнително информация няма да се отрази на избора на техните стоки, което е сравнително малък процент скептицизъм.

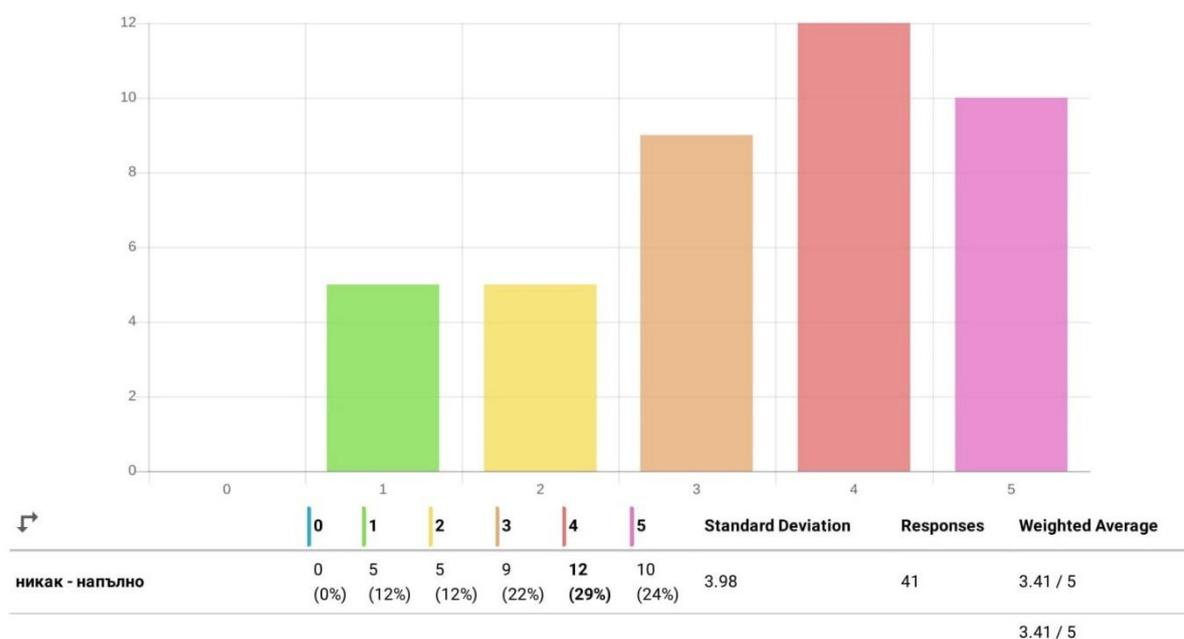
- 15** Смятате ли, че ако потребителят знае повече за произхода и качеството на Вашите продукти, ще ги купува по-често:

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

С отговорите на въпрос №11, някои производители отговарят с убеденост, че повече прозрачност относно произхода и качеството на техните продукти ще им даде възможност да излезат на по-големи пазари. 75% от отговорилите 41 анкетирани са на това мнение.

- 11** Смятате ли, че с повече прозрачност за произхода и качеството на Вашата продукция, ще можете да излезете на по-големи пазари:

Обобщението на изводите от тази група въпроси могат да бъдат формулирани като:

- производителите не успяват или не разполагат с инструменти да предложат на крайните потребители убедителна информация за произхода и качеството на техните продукти;
- ако производители успеят да предложат надеждна информация на крайните потребители, относно безопасността, произхода и качеството на техните продукти, те ще имат значително по-добър пазарен успех.

Тези нагласи са много важни за целите на настоящото допитване, още повече при направените констатации, че:

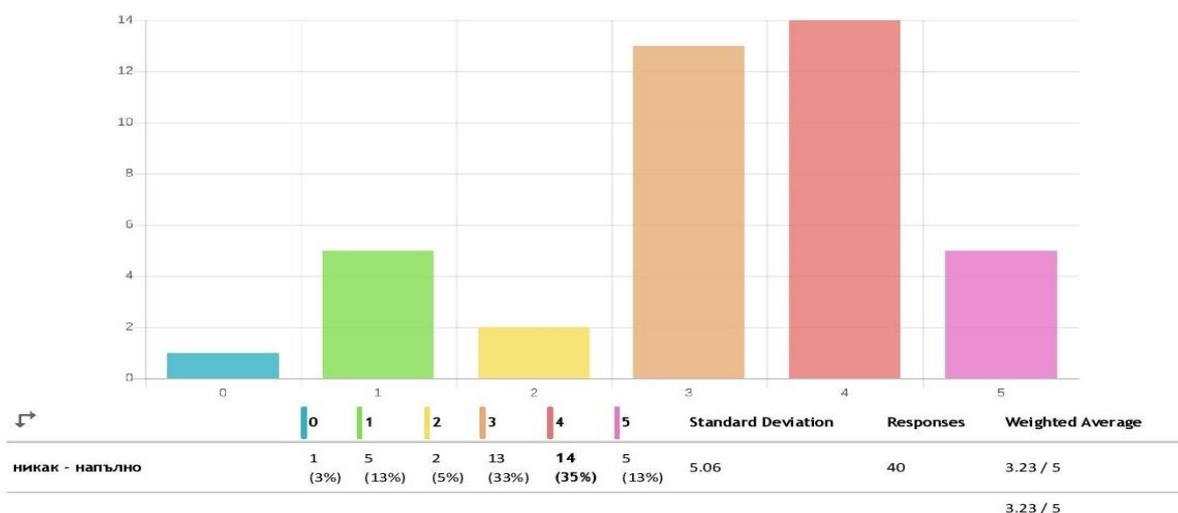
- стандартизираните системи за управление на качеството и безопасността на храните не се ползват с широка популярност сред производителите,
- дори и тези, които имат внедрени стандартизирани системи за управление на качеството и безопасността на храните не споделят широко разбиране, че това е достатъчно за тяхното убедително представяне пред крайните потребители.
- производителите не познават друга система, която да може да им предложи решение, което да е на достъпна цена, лесно приложимо и надеждно, с което те

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

да могат да подсигурят повече прозрачност за произхода и качеството на храните пред крайните потребители.

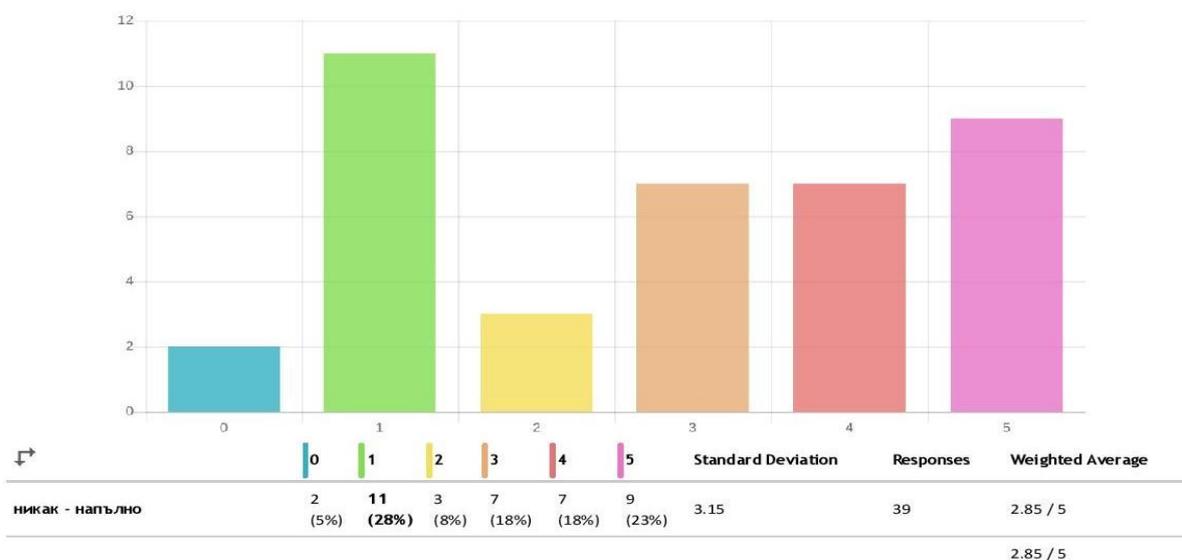
На тази база, допитването анкетира участниците относно тяхното очакване за ползите от прилагане на технологията „блокчейн“.

- 13** Смятате ли, че „blockchain“ система може да защити пред крайния потребител доказателствата за сигурния и качествен произход на Вашата продукция:

Макар и с колебания сред 13% от производителите, 81% са настроени позитивно и смятат, че блокчейн технологията може да защити техните доказателства за произхода, безопасността и качеството на продуктите им пред потребителите.

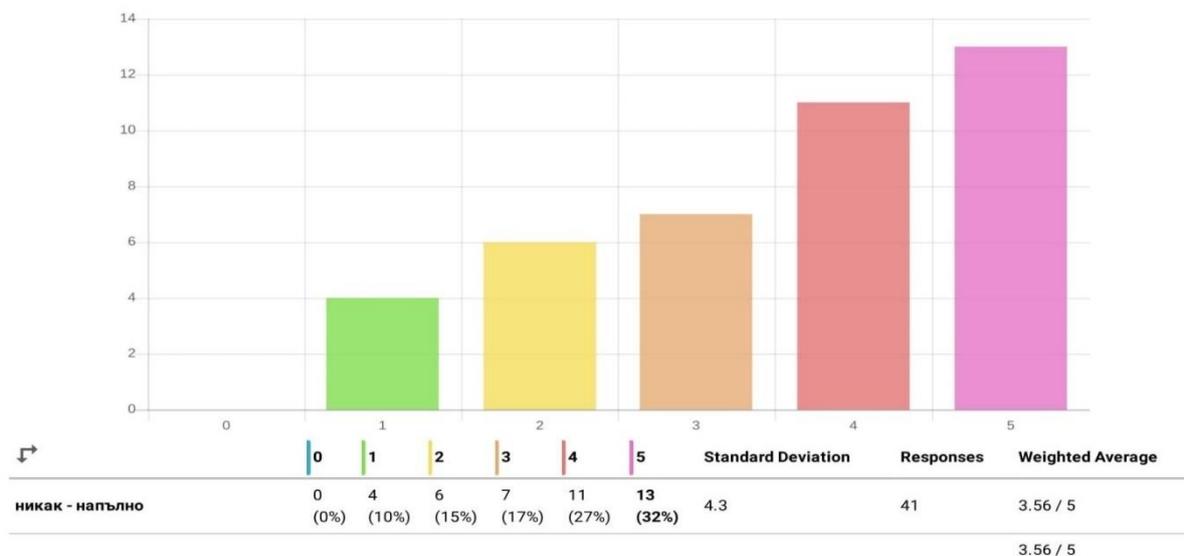
- 12** Смятате ли, че автоматизирана система за управление във Вашето стопанство ще улесни Вашите служители, за да произвеждат качествена продукция:

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

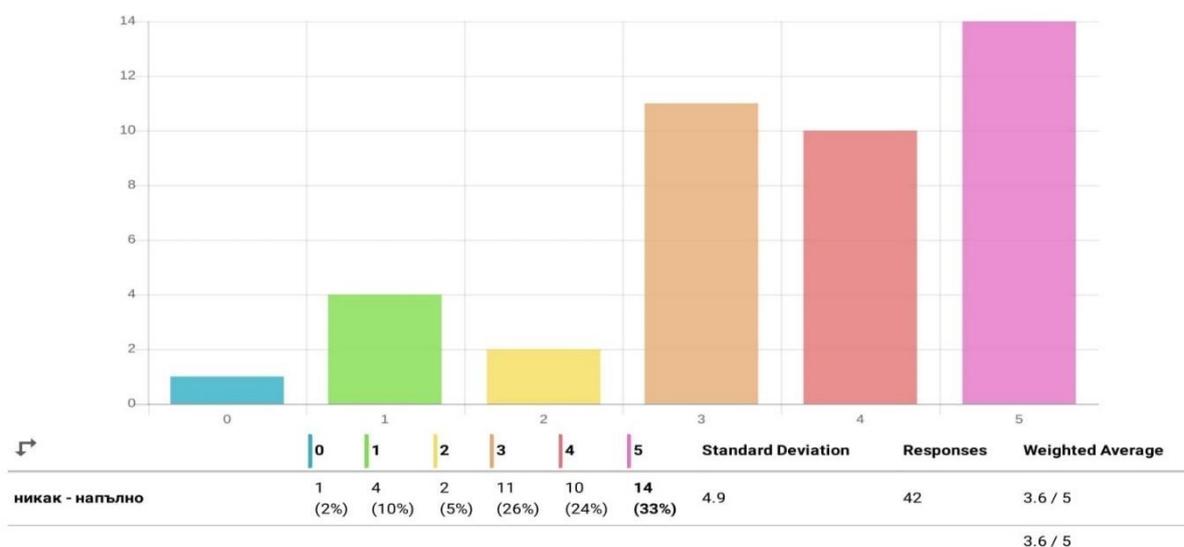
Не така убедителна е подкрепата на производителите относно приноса на автоматизиран система, като дори 28% са на мнение, че СУК няма да улесни служителите им, за да произвеждат по-качествена продукция.

- 14** Ако се установи, че потребителите имат повече доверие и са склонни да потребяват от производители, които регистрират своето производство и качество в система, защитена от blockchain, бихте ли се включили в такава система:

Градивно позитивна е нагласата на производителите да приложат бокчейн технология, ако това е залог за повишаване на доверието на крайните потребители в качеството и безопасния произход на техните продукти. 32% са категорични за това, 27% са по-скоро убедени, 17% са с положителна нагласа, 15% са неутрални, а 10% са скептични.

- 16** Смятате ли, че бихте платили повече за продукти, за които Ви се гарантира прозрачност за произхода и качеството им:

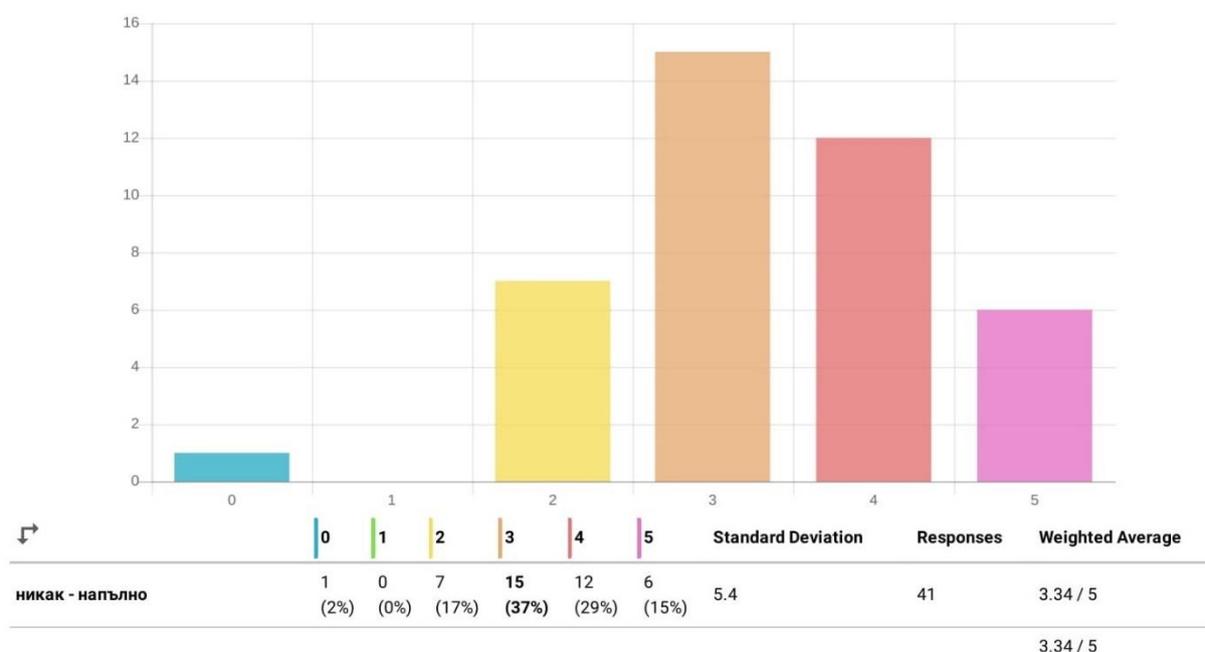

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

От своя страна, производителите имат положителна нагласа и самите те са готови да платят повече на своите доставчици, ако са убедени в произхода и качеството на доставяните им стоки, чрез повече прозрачност. На въпрос №16 на тази тема 83% са в положителната скала, сред които 33% са напълно убедени, а едва 17% са разпределят в негативната част на скалата за оценка на мненията.

Макар и с не толкова категорично убеждение, производителите смятат, че крайните потребители от своя страна биха плащали повече за техните продукти и стоки, ако разполагат с повече прозрачност за произхода и качеството им.

- 17** Смятате ли, че ако потребителят знае повече за произхода и качеството на Вашите продукти, ще е готов да плати повече за тях:

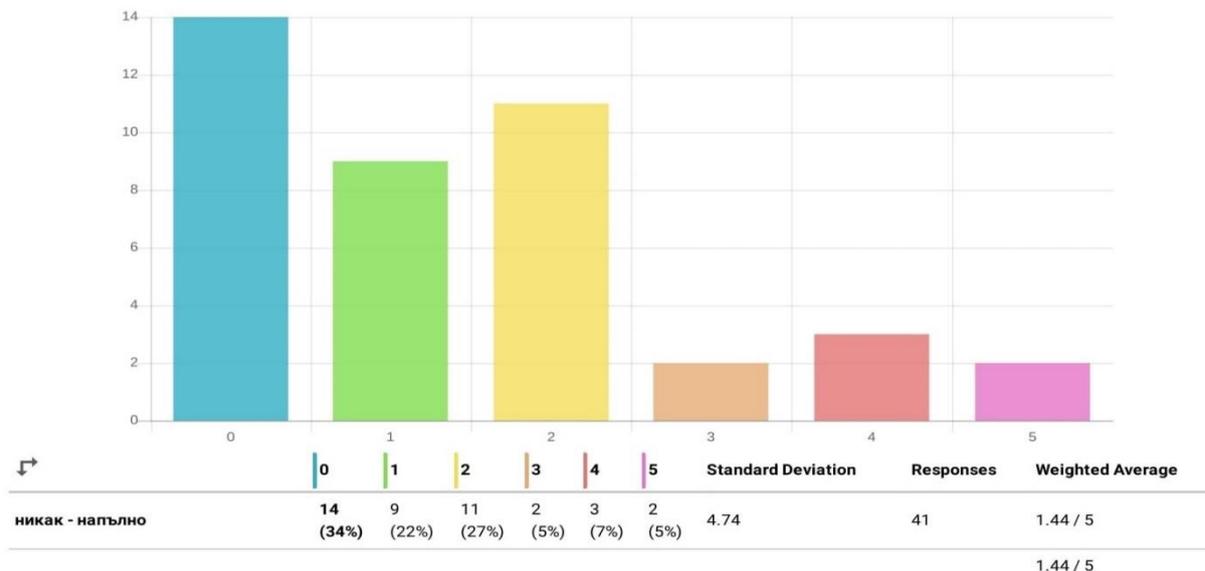
37% от отговорилите са по-скоро съгласни с тезата, 29% са почти убедени, а 15% са категорично съгласни с допускането по въпрос №17. В същото време 17% отричат допускането с колебание, а едва 2% са категорично несъгласни с него.

С въпрос №19 допитването търси виждането на производителите относно съществуващата конкуренция в лицето на вносни стоки и най-вече относно информираността на крайните потребители относно същите критерии, с които местните производители срещат предизвикателства.

Значително доминира становището, че вносните продукти не предлагат повече прозрачност и проследяемост за произхода и качеството на храните. 34% категорично отричат допускането, други 49% го отричат с различна степен на колебливост, а едва 17% дават отговори с положителната скала на въпрос №19, който проучва тази тема.

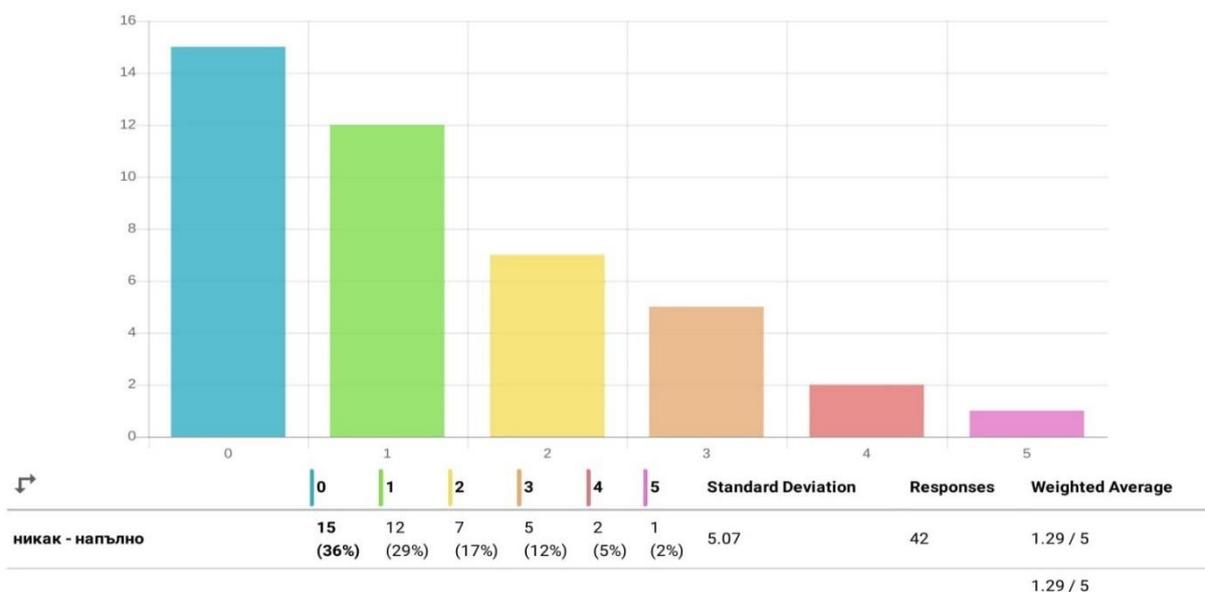
“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

- 19** Смятате ли, че потребителите знаят повече за произхода и качеството на вносни продукти, с които се конкурирате:

Впечатление прави негативната нагласа на производителите на потенциално смесване на тяхна продукция в едно с продукцията на други производители, и представянето им съвместно. Графиката на отговорите е показателна с 82% в негативната скала.

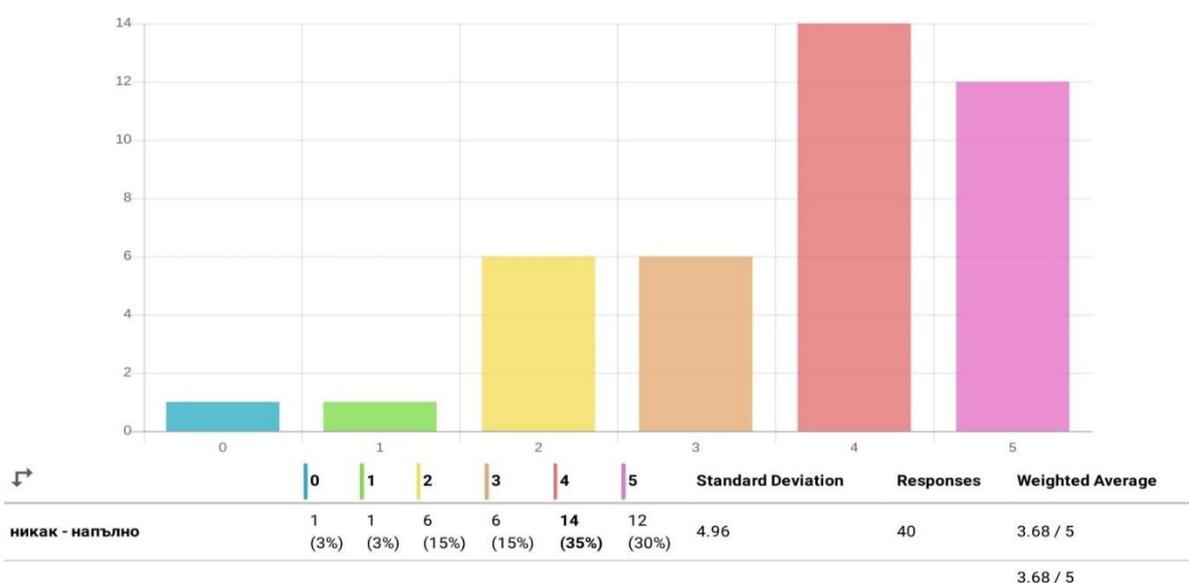
- 18** Ако се наложи да се кооперирате с колеги, за да изпълните поръчка за доставка на стоки над Вашия производствен капацитет, бихте ли го направили, ако нямате доказателства за качеството на тяхната продукция:

„Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)“

Въпреки, че болшинството от производителите избягват коопериране с други, от въпрос №20 личи споделено разбиране, че по-голяма прозрачност, проследяемост на произхода и качеството на първичната продукция ще се отрази положително на развитието на сектора на всеки един от анкетиранияте. Докато в колебливата неутрална зона на отговорите са сумарно 30%, повече от двойно на този процент 65% са убедени в ползата за сектора от внедряването на система за по-голяма проследяемост.

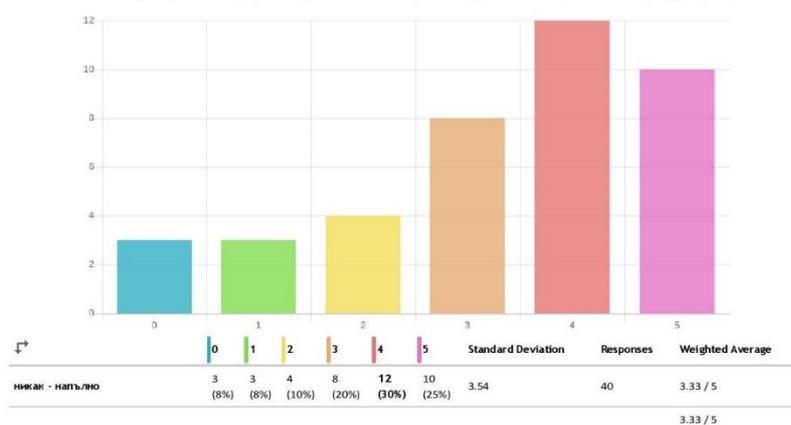
- 20** Смятате ли, че Вашият аграрен сектор би се развил повече и по-добре, ако има по-голяма прозрачност, проследяемост на произхода и качеството на продукцията:

В същия дух, мнозинството от производителите изразяват мнение, че система за повече прозрачност, проследяемост на качеството и произхода на храните ще увеличи доверието в сектора и респективно преките инвестиции в него и развитието му.

Въпрос №21, който разглежда тази тема е насочен отново към секторната нагласа на производителите и дава възможност за тълкуване на техния конкретен казус. В отговор на този въпрос 75% от анкетиранияте подкрепят допускането на въпроса, а едва 16% му възразяват, докато 10% са колебливо скептични.

- 21** Смятате ли, че в агро сектора би имало повече инвестиции, ако се прилага система за повече прозрачност, проследяемост на произхода и качеството на продукцията:

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

Общи изводи

Първото заключение, което може да се направи от проведените анкетни допитвания е, че получените отговори по всички зададени въпроси са взаимосвързани и се припокриват в умишлено изградената връзка на техния контекст, като в някои случаи има и скрит смисъл. Този извод е валиден и за двете категории анкетирани лица.

Получените резултати не могат и не трябва да бъдат изолирани от направения преглед на нормативната база и цялостната съществуваща конюнктура за проследяемост и безопасност на храните. Последната е подробно проучена, систематизирана представена и анализирана в Доклад за видимостта по веригите за доставка на храни и прилагането на блокчейн за повишаване надеждността при проследяването на храните.

Съгласно изводите в цитирания доклад е налице задълбочена, детайлно прецизирана стандартизация и нормативна база, при научно обосновани качествени показатели и изисквания за качеството на храните. Функционира система за периодичен контрол, реактивен контрол и проверки на институциите по конкретни сигнали и оплаквания. В тази система отсъства единствено достатъчно сигурност за честотата на проверките и гаранции за надеждност на декларираната информация за всяка отделна партида, или още повече за всеки конкретен хранителен артикул.

Предвид общата картина отново се налага изводът, че неудовлетворението на крайните потребители може да се базира само и единствено на липсата на безспорни доказателства за автентичност и некомпрометираност на подаваната от производители информация на етикетите.

В същото време агропроизводителите не намират допълнителна добавена стойност от внедряването на познатите на пазара стандартизирани системи за управление на безопасността и качеството на храните по различни причини. Основните сред тях са тяхната сложност, висока цена и до известна степен неразбирането им от страна на производителите.

В заключение, можем да потвърдим, че е налице сериозно разминаване между очакванията за проследяемост на произхода и качеството на храните и очакванията и загрижеността на потребителите по тази тема.

Производителите не споделят разбирането, че внедряване на стандартизирани системи за управление на качеството и безопасността на храните е достатъчно за тяхното убедително представяне пред крайните потребители, но не познават друга система, която да може да им предложи приложимо и надеждно решение.

“Децентрализирана интелигентна система за проследяване на произхода и качеството на произведените стоки (продукти)”

И двете категории респонденти са категорично убедени, че повече прозрачност за произхода и качеството на храните ще подобри от една страна производствения капацитет на агро сектора, а от друга страна ще повиши удовлетвореността на крайните потребители и тяхното доверие в производителите.

Блокчейн технологията среща одобрението и на двете страни като надеждна система за гарантиране на информацията, и се явява добра основа за изграждането на децентрализирана система за проследяемост на произхода, безопасността и качеството на храните, защитена чрез блокчейн.